

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Terezie Novotná

Kriminalita v době nouzového stavu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 8. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 126 221 znaků včetně mezer.

V Praze dne 31. 8. 2023

.....

Terezie Novotná

Ráda bych tímto poděkovala JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za cenné rady a vstřícnost v průběhu vedení této práce.

Poděkování za podporu a trpělivost patří také mé rodině a blízkým, kteří tu vždy pro mě byli a studium mi usnadňovali.

Obsah

Úvod	5
1. Nouzový stav	7
1.1 Vymezení pojmu	7
1.2. Živelní pohromy	8
1.2.1. Rok 2002	8
1.2.2. Rok 2006	11
1.2.3. Rok 2007	12
1.2.4. Rok 2013	13
1.3. Pandemie onemocnění COVID-19	15
2. Kriminalita	18
2.1 Vymezení pojmu	18
2.2 Registrovaná kriminalita v České republice v letech 2011 až 2021.....	20
2.2.1. Majetková kriminalita.....	21
2.2.2. Násilná kriminalita	22
2.2.3. Mravnostní kriminalita	24
2.2.4. Hospodářská kriminalita	25
2.2.5. Ostatní kriminalita	26
2.2.6. Zbývající kriminalita.....	26
2.3 Registrovaná kriminalita v době živelních nouzových stavů.....	27
2.4. Registrovaná kriminalita v době onemocnění COVID-19	29
3. Nouzový stav jako přitěžující okolnost.....	33
3.1. Obecně přitěžující okolnost	33
3.2. Zvláště přitěžující okolnost.....	36
3.3. Výklad kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže	39
4. Aplikace nouzového stavu jako přitěžující okolnosti	42
4.1 Časová a místní souvislost.....	42
4.1.1. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 3. 2021	43
4.1.2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020	44
4.2. Věcná souvislost.....	47
4.2.1 Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020	47
4.3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021	50
4.4. Zhodnocení.....	53
Závěr	57
Seznam použitých zdrojů	60
Abstrakt	65
Klíčová slova.....	66
Abstract.....	67
Key words	68

Úvod

Jakožto téma své diplomové práce jsem si vybrala kriminalitu v době nouzového stavu. Od začátku pandemie onemocnění COVID-19 už uplynuly více jak tři roky, na aktuálnosti tématu to ale neubralo, zároveň také není vyloučeno, že taková událost nenastane i v budoucnu. Pandemie onemocnění COVID-19 byla pro právní systém České republiky nevídaná věc, stejně jako pro celý svět. Není tedy divu, že začátek probíhal ve všech sférách života poněkud zmatečně.

Ve své diplomové práci se zaměřím nejen na nouzové stavy v době onemocnění COVID-19, ale také na nouzové stavy vyhlášené již dříve, konkrétně v části první dojde k vymezení pojmu nouzový stav a jeho následnému popisu v letech 2002, 2006, 2007 a 2013, kdy došlo v České republice k vyhlášení nouzových stavů důsledkem živelních pohrom. Následně dojde k popisu nouzových stavů vyhlášených během pandemie onemocnění COVID-19.

Část druhá je věnována pojmu kriminalita, jeho vymezení a následném rozboru registrované kriminality v průběhu let 2011 až 2021, kdy se zaměřím na konkrétní druhy trestné činnosti, jak je dělí policejní statistiky, ze kterých bude čerpáno nejvíce. V podkapitolách navazujících budu pozornost věnovat registrované kriminalitě během živelních pohrom a během pandemie onemocnění COVID-19.

V části třetí zabředneme do aktuální úpravy nouzového stavu v zákonu č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku (dále jen „TZ“ nebo „trestní zákoník“). Rozebereme jeho postavení jak ve formě obecně přitěžující okolnosti, tak ve formě okolnosti zvlášť přitěžující. V době nouzových stavů se soudy v rámci své rozhodovací činnosti nejvíce zabývaly použitím přitěžujících okolností u trestného činu krádeže, u kterého také docházelo k největšímu rozporu a diskutím, dojde tedy i k výkladu této konkrétní kvalifikované skutkové podstaty.

Rozpor v rozhodovací praxi soudů během nouzového stavu lze spatřovat v přístupu k přičítání kvalifikovaných skutkových podstat. V závěrečné čtvrté kapitole si proto představíme konkrétní přístupy, jak se v čase měnily, a také co bylo největším milníkem v pandemickém rozhodování soudů. První část závěrečné kapitoly se bude konkrétně zabývat časovou a místní souvislostí při rozhodování soudů, ke které se uchýlila převážná část, dále si rozebereme soudní rozhodnutí, které se přiklonilo k souvislosti věcné, neopomeneme rozbor rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, který ustálil pravidla pro následný průběh a na závěr si zhodnotíme

následky rozhodovací činnosti před březnem 2021 spolu s pohledem na možný jiný náhled soudů na nastalou situaci, konkrétně zda neexistovala možnost, jak se přísnému trestání pachatelů vyhnout.

V diplomové práci budu vycházet převážně z právních předpisů, komentářové literatury, odborných publikací, veřejně dostupné judikatury a v dalším také ze soudních rozhodnutí, které mi byly poskytnuty na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

1. Nouzový stav

1.1 Vymezení pojmu

Nouzový stav je jeden z mimořádných stavů upravených ústavním pořádkem. Jeho definici bychom marně hledali v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb., Ústavě České republiky (dále jen „ústava“), neboť ta nevytváří potřebný ústavní základ pro zajišťování bezpečnosti státu. Jak si totiž můžeme všimnout, v ústavě se vyskytují pouze ustanovení upravující částečně vojenskou obranu, a poté kompetence Parlamentu při vyhlášení válečného stavu, který je z mimořádných stavů tím nejzávažnějším.

S ohledem na právě uvedené bylo třeba doplnit ústavní pořádek a přijmout ústavní zákon, který bude působit vedle ústavy a umožní nad její limit fungování státu za krizových situací.¹ Konkrétně vznikl ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky (dále jen „ústavní zákon o bezpečnosti“), který ve svém článku 2 vymezuje definici mimořádných stavů, a to jest: *„Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy České republiky nebo ve značném rozsahu vnitřní pořádek a bezpečnost, životy a zdraví, majetkové hodnoty nebo životní prostředí anebo je-li třeba plnit mezinárodní závazky o společné obraně, může se vyhlásit podle intenzity, územního rozsahu a charakteru situace nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav.“*² Ústavní zákon o bezpečnosti tedy rozlišuje 3 mimořádné stavy, kdy stav nouzový a stav ohrožení státu se vyhláší pro omezené nebo pro celé území státu a stav válečný se vyhláší jen pro celé území.³

Ústavní zákon o bezpečnosti také stanovuje případy, kdy vláda může vyhlásit nouzový stav. Jedná se o případy živelných pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.⁴ Ačkoli v důvodové zprávě k návrhu ústavního zákona o bezpečnosti je uvedeno, že se jedná o výčet taxativní, dovolila bych si zde nesouhlasit, dle mého názoru jde totiž spíše o výčet demonstrativní, protože výčet kategorií je zakončen kategorií označenou „jiné nebezpečí“, pod které si můžeme dosadit jiné ohrožení, které v předchozí části věty není specifikováno. K taxativnosti důvodů, se stejně jako důvodová

¹ Důvodová zpráva k návrhu ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky.

² Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, čl. 2.

³ Tamtéž.

⁴ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, čl. 5.

zpráva přiklání i v odborné literatuře Václav Pavlíček, který nicméně sám uvádí, že důvody jsou uvedeny v obecných pojmech.⁵

Nouzový stav vyhláší vláda, a to na základě usnesení. Jak již bylo uvedeno, není ale jediná, kdo může nouzový stav vyhlásit. Pokud hrozí nebezpečí z prodlení, může nouzový stav vyhlásit i předseda vlády, jeho rozhodnutí ale musí vláda do 24 hodin od vyhlášení schválit nebo zrušit.⁶ O vyhlášení musí vláda neprodleně informovat Poslaneckou sněmovnu, která může vyhlášení zrušit.⁷ Zároveň platí, že pokud dojde k tomu, že je nouzový stav třeba vyhlásit na více jak 30 dnů, lze toho dosáhnout jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny.⁸

Důsledek krizových situací jsou bezpečnostní opatření, která zasahují do občanských práv a svobod. Z povahy situace se bude jednat o neodkladné záležitosti, např. zásahové jednotky, pracovní povinnost, která nenáleží k obvyklým pracovním činnostem, poskytnutí věcných prostředků – dopravních prostředků a ubytovacích kapacit, evakuace osob z ohrožených prostorů, které omezí převážně výkon vlastnického práva, svobodu pohybu a pobytu.⁹ Bezpečnostní opatření jsou vydávána na základě zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (dále jen „krizový zákon“).

1.2. Živelní pohromy

1.2.1. Rok 2002

Jednou z devastujících událostí, na základě které byl vyhlášen nouzový stav, je s jistotou povodeň ze srpna roku 2002. Jednalo se tehdy o největší přírodní pohromu na území České republiky za několik posledních století.¹⁰

Vše začalo 6. 8. 2002, kdy po vlně veder v odpoledních hodinách nastoupil silný a vytrvalý déšť. Tyto silné srážky se objevily v jižních Čechách a udržovaly se zde dva dny skoro bez pohybu, druhý den ve večerních hodinách ale začaly postupně slábnout a zdálo se, že srážková

⁵ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-084-0.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

⁸ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, Čl. 6.

⁹ Důvodová zpráva k návrhu ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, str. 3.

¹⁰ Povodeň 2002. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2002/>.

činnost v podstatě ustala, objevovaly se pouze lokální lijáky a bouřky. Navzdory tomu zde však hladiny řek již dosahovaly druhých i třetích stupňů povodňové aktivity.¹¹

Jak již bylo zmíněno, srážky dočasně ustaly, a to ve dnech od 8. do 10. 8. Hned v poledních hodinách 11. 8. však započala druhá vlna srážek, která ovlivnila větší území než vlna první, neboť zasáhla celé povodí Vltavy, hlavně v její horní části. Zasaženo bylo také povodí Berounky, Otavy a Lužnice, kdy srážky trvaly souvisle až do odpoledne 13. 8.¹²

V druhé vlně vydatných srážek došlo k vyhlášení nouzového stavu rozhodnutím předsedy vlády České republiky č. 373/2002 Sb., které bylo vyhlášeno dne 12. 8. 2002 a nouzový stav měl na jeho základě trvat od 18:00 hodin dne 12. 8. 2002 do 24 hodin dne 22. 8. 2002. Nouzový stav panoval na území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Karlovarského kraje z důvodu značného rozsahu životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní.¹³ Den na to, tj. 13. 8. 2002, byl nouzový stav rozhodnutím předsedy vlády České republiky č. 374/2002 Sb. rozšířen i pro území Ústeckého kraje. Zde měl platit na dobu od 7:00 hodin dne 13. 8. 2002 do stejného dne jako nouzový stav vyhlášený o den dříve.¹⁴

Za situace, kdy došlo k vyhlášení nouzového stavu předsedou vlády, bylo třeba, aby vláda svým usnesením toto rozhodnutí předsedy vlády schválila. K tomu došlo dne 13. 8. 2002 usnesením vlády České republiky č. 375/2002 Sb.¹⁵

Rozhodnutím vyhlašujícím nouzový stav byla zároveň nařízena vhodná řešení vzniklé krizové situace, která zahrnovala například evakuaci ohrožených osob z postižených a ohrožených regionů, jakož i následný zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na územích, z nichž byla provedena evakuace. Výjimka uvedeného řešení platila pro osoby provádějící záchranné a likvidační práce. Nařízena byla také pracovní výpomoc a použití občanů povinných civilní službou k provádění krizových opatření, kdy konkretizace opatření uvedených v rozhodnutí

¹¹ *Katastrofální povodeň v České republice v srpnu 2002*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISBN 80-7212-350-5.

¹² Tamtéž.

¹³ Rozhodnutí č. 373/2002 Sb., předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Karlovarského kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 18.00 hodin dne 12. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002.

¹⁴ Rozhodnutí č. 374/2002 Sb., předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Ústeckého kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 07.00 hodin dne 13. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002.

¹⁵ Usnesení č. 375/2002 Sb., vlády o schválení Rozhodnutí předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu.

stanovují dle místních potřeb a podmínek hejtmani krajů, popřípadě primátor hlavního města Prahy pro území hlavního města Prahy.¹⁶

Zároveň také v rozhodnutí, kterým byl vyhlášen nouzový stav upřesnění nechybělo vymezení, která lidská práva budou omezena. V popisovaném rozhodnutí bylo omezeno právo na nedotknutelnost osoby a jejího obydlí při evakuaci z místa, kde je bezprostředně ohrožena na životě nebo zdraví, dále také vlastnické a užívací právo jak fyzických, tak právnických osob k majetku v souvislosti s povinností poskytování věcných prostředků potřebných k řešení krizové situace, jakož i svoboda pohybu a pobytu osob v prostoru, kde byla provedena evakuace, a konečně byla také omezena práva, pokud by ohrožovala provádění krizových opatření, nebo narušovala záchranné a likvidační práce, a to tedy právo provozovat podnikatelskou činnost a právo na stávkou.¹⁷

Situace s povodněmi se začala alespoň v některých postižených regionech zlepšovat, a tak byl 16. 8. 2002 nouzový stav pro území Karlovarského kraje zrušen, a to na základě rozhodnutí vlády České republiky č. 383/2002 Sb.¹⁸

Nicméně v hlavním městě, Středočeském kraji, Jihočeském kraji, Plzeňském kraji a kraji Ústeckém se situace nelepšila, se nouzový stav musel dne 21. 8. 2002 prodloužit rozhodnutím vlády České republiky č. 385/2002 Sb. Nouzový stav, který původně měl končit 22. 8. 2002 byl nyní schválen do 31. 8. 2002.¹⁹

Jak bylo řečeno, nouzový stav se může vyhlásit nejdéle na dobu 30 dnů a uvedená doba se může prodloužit jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny.²⁰ Nouzový stav probíhající v srpnu 2002 však navzdory prodloužení 30 dnů nepřekročil, a tím pádem souhlasu Poslanecké sněmovny nebylo třeba.

¹⁶ Rozhodnutí č. 373/2002 Sb., předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Karlovarského kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 18.00 hodin dne 12. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002, I.

¹⁷ Rozhodnutí č. 373/2002 Sb., předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Karlovarského kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 18.00 hodin dne 12. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002, II.

¹⁸ Rozhodnutí č. 383/2002 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Karlovarského kraje.

¹⁹ Rozhodnutí č. 385/2002 Sb., vlády České republiky o prodloužení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Ústeckého kraje.

²⁰ Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, Čl. 6.

1.2.2. Rok 2006

Povodeň roku 2006 byla na rozdíl od letní povodně 2002 typická jarní povodeň a postihla významně hlavně některá povodí severních a středních Čech.

Jak končila zima a půda byla stále zmrzlá, ke konci března postupně docházelo k velkému poklesu výšky sněhu v České republice. Nejvíce se tak dělo ve dnech 26. až 29. 3., kdy sníh klesal i rychlostí 3 až 10 cm za den, od vyšších poloh poté i o 5 až 13 cm, ojediněle i o 16 cm za den. Problém tohoto období však nebylo jen prudké tání sněhu, ale zároveň skutečnost, že na tání následně navázaly silné srážky ve dnech od 28. do 31. 3., které poté v některých částech republiky pokračovaly i na začátku dubna.²¹

Povodeň roku 2006 zasáhla především povodí Labe a jeho dílčí povodí, nejvíce Orlici a Jizeru, dále bylo mírněji zasaženo povodí Vltavy a poté ve větším rozsahu povodí Moravy a Dyje.

Tato povodeň v roce 2006 byla na rozdíl od povodně z roku 2002 plošnější a byla způsobena hlavně tím, že v České republice se v nížinných oblastech vyskytovaly velké zásoby sněhu.

Nouzový stav byl vyhlášen dne 2. 4. 2006 rozhodnutím vlády České republiky č. 121/2006 Sb., jehož prostřednictvím byl nouzový stav vyhlášen pro území Jihočeského kraje, Středočeského kraje, Ústeckého kraje, Pardubického kraje, Jihomoravského kraje, Olomouckého kraje a Zlínského kraje z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlých povodní.²²

Nouzový stav byl vyhlášen na dobu od 23:00 hodin dne 2. 4. 2006 do 24 hodin dne 10. 4. 2006. Vydaná krizová opatření byla v té době dosti podobná opatřením z roku 2002. Jednalo se například o evakuaci ohrožených osob z postižených oblastí, zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na evakuovaných území či pracovní výpomoc. Práva omezená tímto rozhodnutím byla v podstatě totožná s právy, která byla předmětem v době povodní v srpnu 2002.²³

²¹Povodeň 2006. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2006/>.

²² Rozhodnutí č. 121/2006 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Středočeského kraje, Ústeckého kraje, Pardubického kraje, Jihomoravského kraje, Olomouckého kraje a Zlínského kraje z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 23.00 hodin dne 2. dubna 2006 do 24.00 hodin dne 10. dubna 2006.

²³ Tamtéž.

I v tomto případě se bohužel nenaplnil vládou odhadovaný kratší průběh a nouzový stav musel být rozhodnutím vlády č. 126/2006 Sb. na všech územích prodloužen do 24 hodin dne 19. 4. 2006.²⁴ Stejně jako minulý nouzový stav, ani v této chvíli nedošlo k překročení 30denního limitu, a nebylo tedy třeba souhlasu Poslanecké sněmovny.

1.2.3. Rok 2007

Další z nouzových stavů, které byly vyhlášeny na území České republiky, byl nouzový stav na začátku roku 2007, který se tentokrát netýkal povodní, ale jeho příčinou byl tzv. orkán Kyrill.

Orkán Kyrill byl následkem tlakové níže, která se od 15. 1. přesouvala do ničivé bouře. V České republice krizová situace začala 18. 1., kdy se na území přihnál silný vítr, který o den později začal dosahovat v průměru rychlosti 125 km/h, kdy na horách dosahoval rychlosti 145 km/h a na Sněžce dosáhl v noci na 19. 1. dokonce rekordní rychlosti 216 km/h.²⁵

Zasažené oblasti byly hlavně území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Karlovarského kraje, kraje Vysočina, kraje Libereckého, kraje Královéhradeckého v okresech Trutnov, Náchod a Jičín, kraje Moravskoslezského v okrese Bruntál a kraje Středočeského v okresech Benešov, Příbram, Kutná Hora a Kolín.²⁶

V návaznosti na orkán Kyrill došlo dne 24. 1. 2007 rozhodnutím vlády č. 11/2007 Sb. k vyhlášení nouzového stavu ve výše vypsáných oblastech z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy.

Nouzový stav byl vyhlášen na dobu od 5:00 hodin dne 25. 1. 2007 do 24 hodin dne 5. 2. 2007, a následně už nebyl prodloužen.²⁷

Pro řešení vzniklé krizové situace byla nařízena krizová opatření týkající se zákazu vstupu, pobytu a pohybu osob v lesích na územích, pro která je nouzový stav vyhlášen, s výjimkou

²⁴ Rozhodnutí č. 126/2006 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu.

²⁵ Deset let po orkánu Kyrill: Lesy se vzpamatovávají, silnému větru by ale podlely znovu. ČT24 [online]. 19. 1. 2017 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2017945-deset-let-po-orkanu-kyrill-lesy-se-vzpamatovavaji-silnemu-vetru-ale-podlehly-znovu>.

²⁶ Rozhodnutí č. 11/2007 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Karlovarského kraje, kraje Vysočina, kraje Libereckého, v rámci kraje Královéhradeckého pro okresy Trutnov, Náchod, Jičín, v rámci kraje Moravskoslezského pro okres Bruntál a v rámci kraje Středočeského pro okresy Benešov, Příbram, Kutná Hora a Kolín z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy.

²⁷ Tamtéž.

samozřejmě osob, která provádějí likvidační práce, a zároveň bylo nařízeno provádění terénních úprav, je-li to v souvislosti s krizovou situací nezbytné pro zmírnění nebo odvrácení veřejného ohrožení vyplývajícího z krizové situace.²⁸

Zároveň tímto rozhodnutím byla omezena některá práva, a to právo provozovat podnikatelskou činnost, která by mohla ohrožovat, narušovat nebo znemožňovat provádění krizových opatření a právo vlastnické, a to způsobem, že vlastníci lesů, jejichž lesy byly rozsáhlou větrnou kalamitou postiženy, jsou povinni přednostně a bez zbytečných odkladů zpracovat kalamitou poškozené porosty.²⁹

1.2.4. Rok 2013

Posledním nouzovým stavem zapříčiněným živelní pohromou je nouzový stav z roku 2013.

Jednalo se o letní povodeň, která zasáhla Českou republiku ve třech vlnách. První hlavní vlna se vyskytla na přelomu května a června a začala na přítocích Berounky v oblasti Plzeňska. Následně došlo i k vzestupu samotné Berounky, poté Otavy, Lužnice a drobných vodních toků v oblasti střední Vltavy. Srážky nepřestávaly, a došlo tedy i ke vzestupu v povodí Labe na horním Labi a horní Úpě, kdy následkem přívalových srážek zde došlo k významné přívalové povodni v největší míře na říčce Čisté, a poté došlo k vzestupu i přítoků středního Labe. V části středního Labe byla zaznamenána významná povodeň zejména na Mrlině a Výrovce a v oblasti řeky Mrliny došlo i k protržení rybníka. Hladiny řek poté stoupaly na jihu Čech.

Významnou podobnost s povodní roku 2002 lze spatřovat v tom, že zde rovněž vznikla zpětná vlna proti proudu Labe vlivem extrémního průtoku Vltavy.³⁰

V druhé vlně se po přívalových srážkách zvyšovaly hladiny drobných toků a některých větších toků například Lužnice, Berounky, Radbuzy a toků na Jesenicku.

²⁸ Rozhodnutí č. 11/2007 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Karlovarského kraje, kraje Vysočina, kraje Libereckého, v rámci kraje Královéhradeckého pro okresy Trutnov, Náchod, Jičín, v rámci kraje Moravskoslezského pro okres Bruntál a v rámci kraje Středočeského pro okresy Benešov, Příbram, Kutná Hora a Kolín z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy, I.

²⁹ Rozhodnutí č. 11/2007 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Karlovarského kraje, kraje Vysočina, kraje Libereckého, v rámci kraje Královéhradeckého pro okresy Trutnov, Náchod, Jičín, v rámci kraje Moravskoslezského pro okres Bruntál a v rámci kraje Středočeského pro okresy Benešov, Příbram, Kutná Hora a Kolín z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy, II.

³⁰ Povodeň 2013. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2013/>.

Třetí vlna již zasáhla omezenější území, zejména východní části středních Čech, jihovýchodních Čech a Vysočiny, severní pohraničí Čech a částečně západní části jižní Moravy.³¹

Následkem všeho uvedeného nevyhnutelně došlo dne 2. 6. 2013 k vyhlášení nouzového stavu vládou č. 140/2013 Sb. pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Libereckého kraje, Královéhradeckého kraje, Ústeckého kraje a hlavního města Prahy z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy.³²

Nouzový stav byl vyhlášen na dobu od 21:00 hodin dne 2. 6. 2013 do odvolání, a opatření vydaná pro řešení vzniklé krizové situace se až tolik nelišily od opatření vydaných během povodní 2002 a 2006. Navíc se zde například myslelo na péči o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou v krizové situaci vykonávat rodiče nebo jiný zástupce a dále na přednostní zásobování na potřebných místech jako například zdravotnické a sociální zařízení, ozbrojených sil a bezpečnostních sborů.³³

Práva, jež byla na nezbytně nutnou dobu omezena, se nelišila od práv omezených během nouzového stavu vyhlášeném rozhodnutím 373/2002 Sb. a rozhodnutím 121/2006 Sb.

Prvním územím, kde se situace začala zlepšovat, byl Liberecký kraj, následkem toho dne 12. 6. 2013 došlo ke zrušení nouzového stavu pro toto území rozhodnutím vlády č. 148/2013 Sb.³⁴ Po pár dnech, a to konkrétně 19. 6. 2013, ho následovaly ostatní území, kdy byl rozhodnutím vlády č. 171/2013 Sb. zrušen nouzový stav pro Jihočeský kraj, Plzeňský kraj a pro hlavní město

³¹Povodeň 2013. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2013/>.

³² Rozhodnutí č. 140/2013 Sb., vlády České republiky o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Libereckého kraje, Královéhradeckého kraje, Ústeckého kraje a hlavního města Prahy z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy na dobu od 21.00 hodin dne 2. června 2013 do odvolání.

³³ Rozhodnutí č. 140/2013 Sb., vlády České republiky o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Libereckého kraje, Královéhradeckého kraje, Ústeckého kraje a hlavního města Prahy z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy na dobu od 21.00 hodin dne 2. června 2013 do odvolání, I.

³⁴ Rozhodnutí č. 148/2013 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Libereckého kraje.

Prahu³⁵ a rozhodnutím vlády č. 172/2013 Sb. byl zrušen nouzový stav pro Ústecký kraj, Středočeský kraj a Královéhradecký kraj.³⁶

1.3. Pandemie onemocnění COVID-19

Začátek pandemie COVID-19 měl poměrně nenápadný a postupný průběh. První případy onemocnění COVID-19 byly zaznamenány v prosinci 2019 ve městě Wu-chan v Číně. Zpočátku bylo nejasné, co způsobuje toto onemocnění, ale v lednu 2020 byl identifikován nový koronavirus SARS-CoV-2, který byl za onemocnění COVID-19 zodpovědný.³⁷

V únoru 2020 se infekce COVID-19 rychle rozšířila do dalších částí světa, a to zejména do jiných zemí Asie, Evropy a Severní Ameriky. V té době se už bylo zjevné, že COVID-19 je vážnou hrozbou pro veřejné zdraví a že má velmi vysokou míru přenosu z člověka na člověka. Proto i Světová zdravotnická organizace (WHO) 30. 1. 2020 vyhlásila stav ohrožení veřejného zdraví mezinárodního významu a 11. 3. 2020 šíření infekce označila za pandemii, kvůli jejímu globálnímu rozsahu se totiž již nedalo hovořit o epidemii.³⁸

V březnu 2020 již mnoho zemí zavedlo přísná opatření k omezení šíření COVID-19, včetně uzavření hranic, karantény a omezení pohybu obyvatelstva. Od té doby byla opatření postupně přizpůsobována situaci v jednotlivých zemích, a to na základě vývoje počtu infikovaných a umírajících lidí.

V uvedené době se začaly případy nákazy objevovat i v České republice a 12. 3. 2020 došlo k vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru/označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky usnesením vlády č. 69/2020 Sb.³⁹ Jednalo se o první nouzový stav vyhlášený pro celé území republiky.

³⁵ Rozhodnutí č. 171/2013 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a pro území hlavního města Prahy.

³⁶ Rozhodnutí č. 172/2013 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Ústeckého kraje, Středočeského kraje a Královéhradeckého kraje.

³⁷ Nový koronavirus (SARS-CoV-2) a onemocnění COVID-19. *ProLékaře.cz* [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/casopis-lekaru-ceskych/2020-2-6/novy-koronavirus-sars-cov-2-a-onemocneni-covid-19-122272>.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Usnesení č. 69/2020 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu od 14.00 hodin dne 12. března 2020 na dobu 30 dnů.

Nouzový stav byl vyhlášen na dobu 30 dnů, avšak řešení následujících krizových opatření vláda nechala na navazujících opatření, vyhlášených až v dalších usneseních, která omezovala hlavně cestování mimo republiku a zpět do ní⁴⁰. Poté následovala další omezení, která se v průběhu času často měnila.⁴¹

Z důvodu přetrvávajícího ohrožení musel být uvedený nouzový stav prodloužen do 30. 4. 2020⁴² a vzhledem k překročení 30 dnů, byl zapotřebí souhlas Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, který byl udělen jejím usnesením ze dne 7. 4. 2020 č. 1012.

Nejednalo se však o poslední prodloužení. 30. 4. 2020 nastalo další, které nouzový stav prodloužilo do 17. 5. 2020⁴³, opět se souhlasem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky uděleným usnesením ze dne 28. 4. 2020 č. 1105.

Přes léto se situace zlepšila a nebylo třeba nouzový stav prodlužovat, nicméně na podzim přišla druhá vlna, kdy byl znovu vyhlášen nouzový stav ode dne 5. 10. 2020 na dobu 30 dnů usnesením vlády č. 391/2020 Sb.⁴⁴, kdy se situace z jara 2020 opět opakovala a docházelo k samostatným usnesením vlády, kterými byla vydávána krizová opatření, například hned usnesení 392/2020 Sb., které zakázalo hromadné akce, koncerty a jiná představení, přičemž ty, které nezakázalo, omezilo počtem diváků.⁴⁵

Ani tento nouzový stav druhé vlny nezůstal u 30 dnů. 30. 10. 2020 vláda schválila usnesení č. 439/2020 k prodloužení do 20. 11. 2020⁴⁶, přičemž nechyběl souhlas Poslanecké sněmovny uděleného jejím usnesením ze dne 30. 10. 2020 č. 1326.

Situace se ale dále neuklidňovala a 20. 11. 2020 bylo nutné provést další prodloužení nouzového stavu usnesením vlády č. 471/2020, kdy byl nouzový stav prodloužen do 12. 12. 2020⁴⁷, a prodloužení se vzhledem k délce nouzového stavu také neobešlo bez dalšího souhlasu Poslanecké sněmovny uděleného usnesením č. 1353 dne 19. 11. 2020.

⁴⁰ Usnesení č. 71/2020 Sb., vlády o přijetí krizového opatření.

⁴¹ Usnesení č. 70/2020 Sb., vlády o dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic České republiky.

⁴² Usnesení č. 156/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁴³ Usnesení č. 219/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁴⁴ Usnesení č. 391/2020 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu od 00:00 hodin dne 5. října 2020 na dobu 30 dnů.

⁴⁵ Usnesení č. 392/2020 Sb., vlády o přijetí krizového opatření.

⁴⁶ Usnesení č. 439/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁴⁷ Usnesení č. 471/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Nouzový stav vyhlášen od 5. 10. 2020 byl nejdelší nouzový stav, který se v České republice, kdy vyskytl, trval totiž 133 dní, protože po prodloužení dne 19. 11. 2020 došlo ještě ke třem prodloužením, a to nejdříve do 23. 12. 2020⁴⁸, poté do 22. 1. 2021⁴⁹ a ještě do 14. 2. 2021⁵⁰, kdy vláda chtěla nastalý nouzový stav prodloužit i dále, ale nedostalo se jí souhlasu Poslanecké sněmovny, aktuální nouzový stav tedy skončil.

Situace s epidemií viru SARS CoV-2 se ale nelepšila, a vláda tak přišla na řešení, které lze označit za relativně na hraně ústavnosti. Po skončení nouzového stavu vyhlásila hned od 15. 2. 2021 na dobu 14 dnů nouzový stav nový.⁵¹ Jednalo se sice o formálně nový nouzový stav, který ale časově navazoval bezprostředně na nouzový stav předchozí. Nebyla zde žádná významná změna skutkové situace a nenastalo ani žádné zhoršení pandemické situace či jiných obtíží. Poslanecká sněmovna tedy přistoupila k jeho zrušení usnesením ze dne 18. 2. 2021, zrušen byl však až k 27. 2. 2021⁵², kdy se již opět začala situace zhoršovat, protože začalo docházet k výskytu nových mutací koronaviru. V návaznosti na to vláda schválila odůvodněně usnesení k vyhlášení nouzového stavu na dobu 30 dnů ode dne 27. 2. 2021,⁵³ který byl poté prodloužen do 11. 4. 2021.⁵⁴

Situace v České republice se poté relativně uklidnila a život se vracel do starých kolejí, a to až do listopadu 2021, kdy usnesením ze dne 25. 11. 2021 č. 434/2021 vláda opět vyhlásila nouzový stav od 26. 11. 2021 na dobu 30 dnů.⁵⁵ Jeho prodloužení ale již nenastalo.

⁴⁸ Usnesení č. 521/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁴⁹ Usnesení č. 593/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁵⁰ Usnesení č. 21/2021 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁵¹ Usnesení č. 59/2021 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky.

⁵² Usnesení č. 84/2021 Sb., o zrušení nouzového stavu.

⁵³ Usnesení č. 96/2021 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu 30 dnů od 00:00 hodin dne 27. února 2021.

⁵⁴ Usnesení č. 146/2021 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

⁵⁵ Usnesení č. 434/2021 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu 30 dnů od 00:00 hodin dne 26. listopadu 2021.

2. Kriminalita

2.1 Vymezení pojmu

Pojem kriminalita je možno definovat různě, Helena Válková ho v Právnickém slovníku definuje následovně: „*Kriminalita je hromadný sociálně patologický jev. V nejužším smyslu slova se Kriminalitou rozumí především takové trestné činy, které jsou pokládány tradičně za jádro: vraždy, závažná ublížení na zdraví, znásilnění, loupeže a další závažné majetkové trestné činy, prostřednictvím kterých je zpravidla vyhodnocován rozsah výskytu a vývoj kriminality v konkrétní lokalitě a čase. V trestněprávním pojetí kriminality se do ní zahrnují veškeré platným trestním právem hmotným upravené skutkové podstaty trestných činů (zločinů i přečinů). V sociologickém, nejširším smyslu slova se kriminalitou rozumí nejen trestná činnost zakotvená v platných trestněprávních normách, ale i taková sociálně škodlivá chování, která sice nejsou ohrožena trestními sankcemi, avšak s trestnou činností úzce souvisejí (např. abúzus drog, prostituce, korupční jednání apod.).*“⁵⁶

Pro účely této diplomové práce je důležité převážně pojetí trestněprávní, které je určité a můžeme lépe z níže uvedených statistik vyvozovat závěry. Zároveň je pro přesný popis pojmu kriminality třeba, abychom přesně věděli počet spáchaných trestných činů pro dané území. Nemůžeme tedy vycházet z rozsahu skutečné kriminality, neboť ne všechny trestné činy jsou zjištěny a zaevidovány. Trestné činy, které tvoří rozdíl mezi skutečnou a registrovanou kriminalitou, představují tzv. latentní kriminalitu.⁵⁷

Podstatná tedy pro nás je kriminalita registrovaná, jejímž oficiálním pramenem informací jsou kriminální statistiky, které vytváří instituce kontroly kriminality, a to konkrétně Ministerstvo vnitra ČR, resp. Policejní prezidium ČR, pokud jde o policejní statistiky, Ministerstvo spravedlnosti ČR, co do statistik soudů a státních zastupitelství, a Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, bavíme-li se o vězeňských statistikách.⁵⁸

Statistiky neprocházejí státními orgány, jde o tzv. decentralizované statistiky, převážně o činnosti instancí kontroly kriminality, a poté jsou druhotně využívány jako informace relevantní k posuzování kriminality. Samozřejmě má na hodnotu statistik vliv mnoho faktorů. Už jen z

⁵⁶ VÁLKOVÁ, Helena. Kriminalita. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

⁵⁷ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁵⁸ Tamtéž.

toho důvodu, že o latentní kriminalitě můžeme mít jen hrubou představu, je při hodnocení statistik důležité nahlížet na ně s vidinou menších odchylek. Zároveň ale také musíme započítat umělou latenci, tedy trestné činy, o kterých se orgány činné v trestním řízení dovědí, ale z nějakého důvodu je neregistrují.

Při vyvozování určitých skutečností ze statistik musíme mít také na paměti, že i legislativní změny mohou způsobit jejich deformaci. Když vezmeme v potaz novelizaci trestního zákoníku⁵⁹, převážně § 138, kdy se hranice výše škody pro kvalifikaci jednání jako trestný čin zvedla z 5 000, - Kč na 10 000, - Kč, určitě tato změna vyvolala menší výkyvy.

Když si ale zrovna tuto konkrétní legislativní změnu trochu přiblížíme, zvýšení hranice už bylo nevyhnutelné, ať již z důvodu inflace stále přibývalo případů, které byly posuzovány jako trestné činy, nebo obecně s ohledem na růst cen veškerého zboží. Zdvojnásobením hranic jednotlivých kategorií majetkových škod tedy zákonodárce zastavil faktické zpříšňování trestní represe, hranice totiž byla zvednuta poprvé od roku 2002, ve kterém byla novelou zakotvena dřívější hranice začínající na 5 000, - Kč.⁶⁰

Důležité je také poznamenat, že podstatný vliv na statistický obraz registrované kriminality mají i amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky. Příkladem může být amnestie z roku 2013, kdy došlo oproti roku 2012 k velkému nárustu trestných činů a ze statistik plyne, že to důsledkem byla právě realizovaná amnestie, protože část amnestovaných, nejen propuštěných vězňů, ale i těch, jejichž případ byl ukončen ve stádiu předcházejícím soudnímu řízení, ihned po omilostnění začala páchat trestnou činnost znovu.⁶¹

Následující poznatky vychází převážně ze statistik policejních, ve kterých jsou uvedeny jak zjištěné trestné činy, tj. údaje o skutcích, tak i osoby registrované jako známí pachatelé trestných činů, tj. údaje o osobách, ačkoli označení jednotlivých druhů trestných činů se liší od jejich označení ve zvláštní části trestního zákoníku, používá se zde totiž tzv. takticko-statistické klasifikace.⁶² Setkáme se zde konkrétně s označením násilná, mravnostní, majetková a ostatní

⁵⁹ Novelizováno zákonem č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁶⁰ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187-193.

⁶¹ MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Michal KARBAN, Milada MARTINKOVÁ, Jiří VLACH a Simona DIBLÍKOVÁ. *Analýza trendů kriminality v roce 2013*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, [2009]-. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-142-4.

⁶² GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

kriminalita. Jmenované kategorie tvoří obecnou kriminalitu, a dále je kategorie jiná kriminalita, ve které je hospodářská kriminalita, vojenské trestné činy a zbývající kriminalita.⁶³

Policejní statistiky uvádějí v údajích o skutcích zejména zjištěné skutky, z toho počty a procenta skutků objasněných, spáchaných pod vlivem alkoholu, s použitím zbraně, spáchané recidivisty, cizinci, dětmi, mladistvými, mládeží, jednotlivci, dvojicí, nebo skupinou. Také se zde vyskytují údaje o škodách, které byly posuzovanými skutky způsobeny.⁶⁴

V údajích o stíhaných a vyšetřovaných osobách se pak vyskytují zejména údaje o celkových počtech obviněných osob, dále jejich členění dle věku, pohlaví, o jejich trestní minulosti a také zastoupení cizinců.⁶⁵

2.2 Registrovaná kriminalita v České republice v letech 2011 až 2021

Kriminalita je sociálním jevem, a tím pádem neunikne pozornosti ani laické veřejnosti. V jakémkoli zpravodajství, které chce přitáhnout nejvíce diváků, nesmí chybět informace o kriminalitě, představa obyvatelstva tedy plyne převážně odtud. Je však tato forma informování vhodná a prospěšná?

Fenoménem skutečné kriminality a jejím obrazem v masmédiích se zabývali ve svém odborném článku například Paul Williams a Julie Dickinson, kteří se zaměřili na novináře tvořící obsah v novinách spojený se strachem z kriminality, který z toho vzniká. Ve své analýze během čtyř týdnů v roce 1989 mapovali, co je v denním tisku publikováno. Zjistili, že průměrně se v tisku objevovalo 12,7 % reportáží orientovaných na kriminalitu, přičemž 8,2 % z toho bylo orientováno na násilnou činnost. Celkově tedy 64,5 %, který byl v tisku vyčleněn na report kriminality, byla předmětem násilná kriminalita, přičemž dle oficiálních statistik pouze 6 % z registrované kriminality zahrnovalo násilnou činnost.⁶⁶

⁶³ Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-fla9955965b6?version=1.1>.

⁶⁴ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ WILLIAMS, Paul a DICKINSON, Julie. *FEAR OF CRIME: READ ALL ABOUT IT? The Relationship between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime*. *The British Journal of Criminology*. Oxford University Press, Winter 1993(1), s. 33-56.

Samozřejmě výzkum ukazoval odchylky seriózních médií a bulváru, průměrně však byla násilná činnost v 13,9 % ukazována na titulních stranách⁶⁷, což i nečtenářům vnitřního obsahu poté zkresluje pohled na skutečnou kriminalitu odehrávající se kolem nich.

V českém prostředí není situace lepší, analýza, která se zabývala zpravodajstvím stanice Nova a České televize z roku 2014, ukázala výsledky dosti podobné. Příspěvky, které se týkaly kriminality tvořily přes 20 %, a samozřejmě nejčastěji zobrazovaným druhem kriminality byla ta násilná, která tvořila 43 %, ačkoli v policejních statistikách se vyskytovala v pouhých 6 %. Nejvíce zobrazované jsou pak v televizním zpravodajství vraždy, které tvořily 24 %, přestože podíl vražd na celkové registrované trestné činnosti je pouhých 0,08 %.⁶⁸

Z výše uvedeného lze tedy uzavřít, že při zkoumání kriminality se nemůžeme zabývat obrazem, který je prezentován jak v tisku, tak v televizním zpravodajství. Naopak pro nás budou důležité převážně policejní statistiky, které jsem již přiblížila minulé v kapitole.

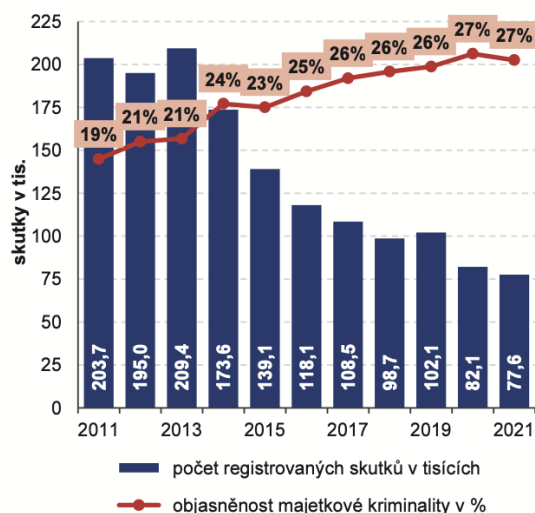
2.2.1. Majetková kriminalita

Majetková kriminalita spočívá v útoku na cizí majetek fyzické nebo právnické osoby, a dále se dělí na krádeže vloupáním, krádeže prosté a ostatní majetkovou kriminalitu. Jedná se o nejvíce páchanou trestnou činnost, jak vyplývá z veškerých statistik.

Ze statistik lze dovést, že majetková kriminalita v Česku od roku 2011 neustále klesá, mezi roky 2016 až 2021 dokonce počet evidovaných majetkových skutků klesl o více jak třetinu. Musíme ale vzít v potaz novelu trestního zákoníku z roku 2020 zmíněnou již výše, která zvýšila hranici škody na dvojnásobek, a tím pádem přesunula řadu trestných činů pouze do kategorie přestupků.

⁶⁷ WILLIAMS, Paul a DICKINSON, Julie. *FEAR OF CRIME: READ ALL ABOUT IT? The Relationship between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime. The British Journal of Criminology*. Oxford University Press, Winter 1993(1), s. 33-56.

⁶⁸ GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

Zdroj: Policejní prezidium ČR⁶⁹

Při pohledu na graf si i přes neustálý pokles nemůžeme nevšimnout lehkého opětovného zvýšení v roce 2013. Jak jsem již zmínila v kapitole minulé, na statistiky kriminality má vliv hodně faktorů, například tedy amnestijní rozhodnutí prezidenta. Po amnestii vyhlášené Václavem Klausem 1. 1. 2013⁷⁰ spáchali amnestovaní v roce 2013 celkem 5 294 skutků a z 6 456 propuštěných Policie ČR stíhala 2 471 osob. Podíl a počet recidivistů byl v roce 2013 nejvyšší v historii ČR.⁷¹

Největší zastoupení mají krádeže prosté, dochází při nich k odcizení věcí bez překonání překážky, užití lsti nebo násilí, například tedy jde o kapesní krádeže. Tvoří více jak jednu třetinu veškeré majetkové kriminality.⁷²

2.2.2. Násilná kriminalita

Násilná kriminalita zahrnuje útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka, převážně úmyslné užití fyzického násilí, ale i pohružky násilí vůči jiné osobě. Ačkoli největší pozornost je v naší zemi společností věnována vraždě, nejčastějšími trestnými činy jsou zde např. úmyslné ublížení na zdraví, porušování domovní svobody, nebezpečné vyhrožování či loupež.

⁶⁹ Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

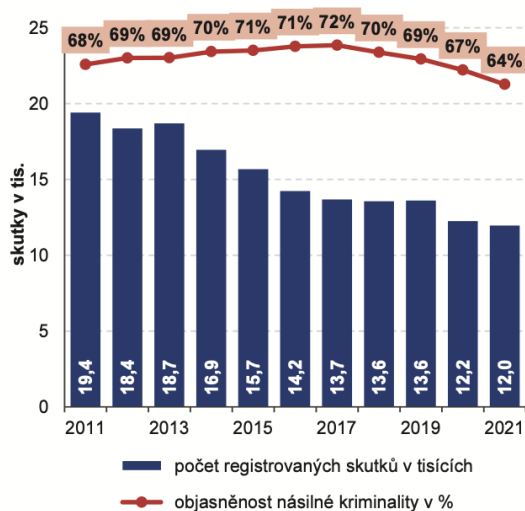
⁷⁰ Vyhlášená pod č. 1/2013 Sb.

⁷¹ Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2013. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2013.aspx>.

⁷² Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-f1a9955965b6?version=1.1>.

Od roku 2011 počet registrovaných skutků postupně klesal stejně jako u kriminality majetkové. Ze začátečních 19,4 tisíců registrovaných skutků se v roce 2021 dostalo na 12 tisíc, bohužel ale spolu s klesáním počtu skutků, klesá i její objasněnost, pořád se ale objasněnost násilné kriminality pohybuje kolem 70 %, avšak v roce 2021, kdy jsme se dostali na nejnižší počet skutků, tak zároveň objasněnost násilné kriminality je již jen 64 %. Co je důvodem, to můžeme pouze spekulovat.⁷³

Násilná kriminalita ale má celkově na registrované kriminalitě malý podíl, pohybuje se každoročně kolem 6 %. Pokud nahlédneme do statistik z pohledu pachatelů, největší podíl zastupují muži a také jsou značně zastoupeny osoby opakovaně trestané, které se zde objevují zhruba v jedné třetině případů.⁷⁴

Zdroj: Policejní prezidium ČR⁷⁵

Z násilných trestných činů bývá nejčastější úmyslné ublížení na zdraví, v roce 2021 bylo registrováno 3 701 skutků, meziročně ale jejich počet klesnul o 5 % a za posledních 10 let dokonce téměř o 30 %. Trestného činu loupeže v roce 2021 ubylo o 1,4 % na 1 230 skutků

⁷³ Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. Český statistický úřad [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-fla9955965b6?version=1.1>.

⁷⁴ Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. Policie ČR [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

⁷⁵ Tamtéž.

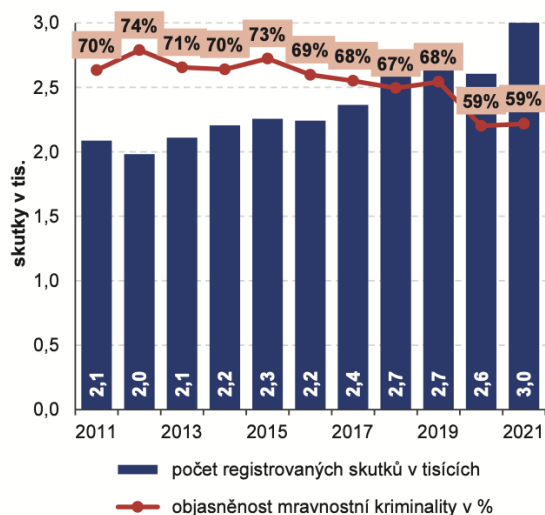
a počtu vražd se meziročně snížilo o 25 případů, tedy 19,2 %, v porovnání s rokem 2011 jde o úbytek o 68 případů.⁷⁶

2.2.3. Mravnostní kriminalita

Mravnostní kriminalita zahrnuje zejména trestné činy ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života, tedy znásilnění a sexuální nátlak, dále ohrožující zdraví mravní a tělesný vývoj dítěte, tedy pohlavní zneužití, svádění dítěte k pohlavnímu styku a zneužití dítěte k výrobě pornografie, a dále ještě trestné činy ohrožující některé mravní zásady, například výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, či kuplířství. Ačkoli mravnostní kriminalita představuje pouze kolem 2 % všech zjištěných trestných činů a má velkou míru objasněnosti, největší problém u ní je vysoká míra latence, tj. že je nejméně často ohlašována.⁷⁷

Při pohledu na počet evidovaných trestných činů mravnostní kriminality tak na rozdíl od ostatních druhů kriminality lze seznat, že její procenta se meziročně neustále zvyšují.

Podíváme-li se pozorně na graf níže uvedený, můžeme vidět, že v roce 2021 došlo k meziročnímu nárůstu o 17 % a za posledních pět let pak dokonce o více jak 36 %.⁷⁸

Zdroj: Policejní prezidium ČR⁷⁹

⁷⁶ Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. Český statistický úřad [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-fla9955965b6?version=1.1>.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. Policie ČR [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

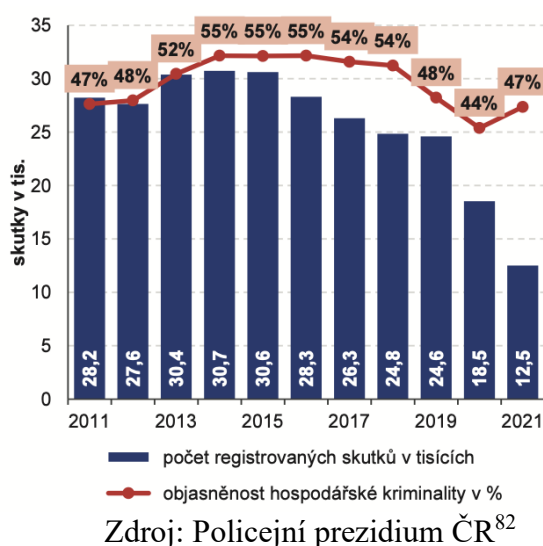
⁷⁹ Tamtéž.

Nejčastějším mravnostním trestným činem v roce 2021 s meziročním nárůstem 21 % bylo znásilnění, zaevidováno bylo 773 skutků. Dalším činem na vrchních příčkách s počtem 627 skutků je dětská pornografie a zneužití dítěte k její výrobě, a poté pohlavní zneužití ostatní, pod které spadá pohlavní zneužití, ve kterém není dán závislý vztah mezi osobami, s počtem 623 skutků.⁸⁰

2.2.4. Hospodářská kriminalita

Pod hospodářskou kriminalitu spadají trestné činy z oblasti daní a poplatků, účetnictví, padělání peněz, korupce, a také protiprávní jednání v oblasti životního prostředí a kybernetická kriminalita. Jde tedy o jednání, které směřuje hlavně proti hospodářskému systému a jeho fungování.

I u tohoto druhu kriminality byl registrován pokles, a dokonce nejvýraznější ze všech druhů kriminality. V roce 2021 bylo evidováno jen 12 510 skutků, což je pokles za posledních 5 let o 55,8 %. Samozřejmě ale i zde se významně projevila změna v klasifikaci výše škody.⁸¹

Nejčastějším trestným činem v této oblasti je podvod a zpronevěra, ty tvořily 2 411 skutků, poté se 2 192 skutky jsou zastoupeny úvěrové podvody. S modernizací a digitalizací společnosti se čím dál tím více zvedají počty kyberkriminality, za posledních 5 let došlo dokonce k nárůstu o

⁸⁰ Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. Český statistický úřad [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-f1a9955965b6?version=1.1>.

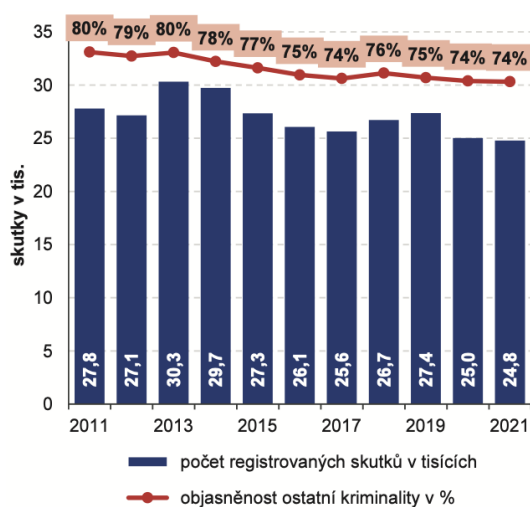
⁸¹ Tamtéž.

⁸² Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. Policie ČR [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

194 %, naopak ale meziročně ubývá případů neoprávněného opatření, padělání a pozměňování platebních prostředků, kterých na rok 2021 ubylo z 5 622 na 223.⁸³

2.2.5. Ostatní kriminalita

Ostatní kriminalita spadá spolu s násilnou, mravnostní a majetkovou do skupiny kriminality obecné. Trestné činy v ní obsažené tvoří jednotnou skupinu, jsou pouze souhrnem skutků a řadíme sem např. výtržnictví, drogovou trestnou činnost, maření výkonu úředního rozhodnutí nebo ohrožování výchovy dítěte.⁸⁴

Zdroj: Policejní prezidium ČR⁸⁵

Vývoj v letech můžeme vidět u ostatní kriminality poněkud stálý, výrazně neklesající ani nestoupající, ačkoli k mírnému poklesu zde přeci jen došlo, zvláště od roku 2013, kdy byl počet případů největší, tedy 30 316 skutků, tak poté v roce 2021 se počet skutků dostal na číslo 24 780.⁸⁶

2.2.6. Zbývající kriminalita

Zbývající kriminalita je poslední skupina, která je zahrnuta v policejních statistikách a stejně jako u kriminality ostatní jde o souhrn skutků bez společného znaku. Na rozdíl od kriminality

⁸³ Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. Český statistický úřad [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-f1a9955965b6?version=1.1>.

⁸⁴ Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. Policie ČR [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

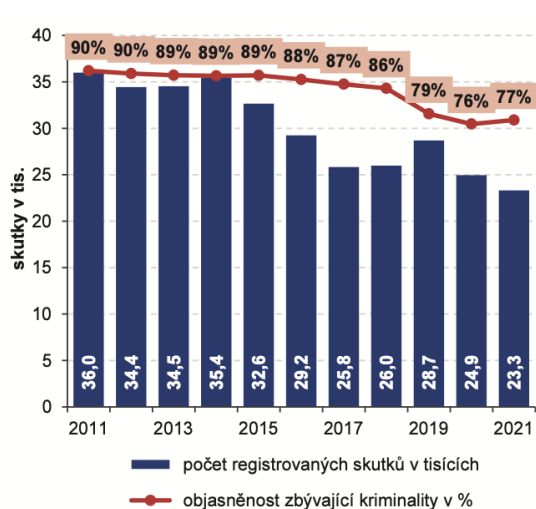
⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

ostatní ale kriminalita zbývající nepatří do obecné kriminality, ale ani do kriminality hospodářské či pod vojenské a protiústavní činy.⁸⁷

Můžeme zde najít např. ohrožování pod vlivem návykové látky, zanedbání výživy, či šíření poplašné zprávy.

Její počty meziročně klesají sice více než počty "kriminality ostatní", za posledních 5 let došlo k poklesu o 20,3 %, ale trestné činy spadající do této skupiny určitě nejsou zanedbatelné, na celkové kriminalitě se totiž podílejí v roce 2021 z 15,2 %.⁸⁸

Zdroj: Policejní prezidium ČR⁸⁹

Dle grafu si můžeme taky povšimnout, že klesá nejen počet registrovaných skutků, ale také její míra objasněnosti, která se však v roce 2021 postupně zase začala zvedat.

Nejčastějšími trestnými činy v této skupině jsou ohrožení pod vlivem návykové látky, opilství a zanedbání povinné výživy.⁹⁰

2.3 Registrovaná kriminalita v době živelních nouzových stavů

Při pohledu na kriminalitu v době povodní nebo při řádění orkánu Kyrill dojdeme ve všech případech k tomu samému, tj. že kriminalita zásadním způsobem nijak nestoupala. Důvodů

⁸⁷ Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

⁸⁸ Kriminalita v ČR a EU: 2011–2021. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-fla9955965b6?version=1.1>.

⁸⁹ Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

⁹⁰ Tamtéž.

může být více, mohli bychom uvést, že to bude lidskou solidaritou či strachem z vyšších trestů, ale dle mého názoru hlavním důvodem bude, že v době jakékoli živelní pohromy jsou ulice plné policistů ve službě.

V době povodně v roce 2002 bylo denně nasazeno 400 až 500 policistů, kteří sloužili i v noci. Zároveň byly v zaplavených oblastech nasazeny také stovky vojáků. Konkrétně na severu Čech policie zaznamenala pouze tři případy rabování a celkový počet trestných činů se pohyboval kolem čtvrtiny oproti normálnímu stavu.⁹¹

Zároveň platí, že když už k rabování docházelo, nejednalo se o žádné hromadné akce. Jeden z případů se například odehrál v Terezíně, kdy policisté zadrželi dva muže, kteří před domem v Palackého ulici ukradli dvě starožitné skříně v hodnotě 5 tisíc korun, které majitel vystěhoval na chvíli před dům, aby mohly lépe na sluníčku vyschnout.⁹²

Ačkoli šlo o drobné útoky, bylo na ně nahlíženo jako na rabování, přeci jen, došlo k nim jen v důsledku využití situace během zatopení postižených oblastí. Taková situace nastala i v Ústí nad Labem, kdy lidé hromadně odstavovali svá auta na parkoviště dále od jejich obydlí, aby byla lépe chráněna od zatopení, kvůli tomu ale neměli svá auta pod dohledem. Pachatel této situace využil a hromadně kradl z nádrží benzín, při čemž ho zadržela policie.⁹³

Během povodně v roce 2002 bylo za trestné činy celkově pravomocně odsouzeno 24 lidí, rabování ale bylo posuzováno individuálně, nebylo tedy vždy využito přísnější klasifikace.⁹⁴

Ačkoli prázdné domy evakuovaných obyvatel hlídají policejní hlídky městské policie, během povodně v roce 2013 došlo také k několika případům vykrádání prázdných obydlí. Některým trestným činům ale díky zásahu policie bylo zabráněno, například v Ústí nad Labem, kdy se nezletilá dívka pokusila vloupat do bytu pomocí páčidla, ale policie ji včas přistihla.⁹⁵

Ne všem případům se však povedlo zabránit. Na Kolínsku se u budovy, která byla evakuovaná, zřítela stěna, čehož pachatel následně využil a odcizil šperky v hodnotě 13 000 Kč, a policii se

⁹¹ Povodně před patnácti lety vyždímaly z lidí jen to nejlepší. Vládla solidarita. *Deník.cz* [online]. 22.8.2017 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/povodne-pred-patnacti-lety-vyzdimaly-z-lidi-jen-to-nejlepsi-vladla-solidarita-20170822.html.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Osm let za rabování. Povodně jsou přítěžující okolnost. *Aktuálně.cz* [online]. 6. 6. 2013 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/osm-let-za-rabovani-povodne-jsou-pritezujici-okolnost/r~i:article:781849/>.

⁹⁵ Tamtéž.

zloděje nepodařilo zadržet. K rabování docházelo také v Praze, kdy v Bohnicích neznámý pachatel vypáčil dveře a způsobil škodu, která je odhadována na více než milion.⁹⁶

I v Plzeňském kraji se vyskytla trestná činnost v souvislosti s povodněmi. Jednalo se o trestný čin krádeže v jednočinném souběhu s trestným činem porušování domovní svobody, kdy se neznámý pachatel vloupal v noci na 5. 6. 2013 na Domažlicku do zahradní chaty v zatopené oblasti a z vnitřních prostorů odcizil hrnce, ručníky a potraviny v celkové výši 3 000 Kč.⁹⁷

Celou situaci rabování komentoval policejní prezident Martin Červíček tím, že většinou se jedná o recidivisty s bohatou kriminální minulostí⁹⁸, ke kriminalizaci celkové společnosti tedy nedocházelo.

2.4. Registrovaná kriminalita v době onemocnění COVID-19

Začátek covidového období je ve vzpomínkách nás všech období lockdownových režimů, a není tedy překvapením, že kriminalita se v této době výrazně snížila. Studie však ukazují, že po období ekonomických krizí, což pandemie COVID-19 bez pochyby byla, dochází k prudkému nárůstu majetkové trestné činnosti, protože pro lidi vznikají další stresory a omezují se jim příležitosti k finanční stabilitě.

Pokud bychom rozebrali dopady z krátkodobé a dlouhodobé perspektivy, tak z krátkodobého hlediska ovlivnění lockdownovými omezeními je určité opatření, které redukuje příležitosti k pouliční kriminalitě, a stejně tak omezuje možnosti zločinců vloupávat se do soukromých obydlí. Zároveň také uzavření restaurací, barů a obchodů samozřejmě zamezí krádežím v obchodech, loupežím a fyzickým napadením mimo domov.⁹⁹

⁹⁶ Osm let za rabování. Povodně jsou přitěžující okolnost. *Aktuálně.cz* [online]. 6. 6. 2013 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/osm-let-za-rabovani-povodne-jsou-pritezujici-okolnost/r~i:article:781849/>.

⁹⁷ Policie České republiky – KŘP Plzeňského kraje: Povodně. *Policie ČR* [online]. 18.6.2013 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zpravodajstvi-plk-povodne.aspx>.

⁹⁸ Osm let za rabování. Povodně jsou přitěžující okolnost. *Aktuálně.cz* [online]. 6. 6. 2013 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/osm-let-za-rabovani-povodne-jsou-pritezujici-okolnost/r~i:article:781849/>.

⁹⁹ Dokumenty OSN k dopadům pandemie covid-19 na kriminalitu. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/466.pdf>.

Na kriminalitu z krátkodobého hlediska mělo také vliv omezení cestování, kdy počet turistů v České republice kles na minimum. Tím pádem musela klesnout i činnost kriminálních skupin ze zahraničí.¹⁰⁰

Z dlouhodobého hlediska ale uzavření obchodů a služeb spojené s následnou nezaměstnaností vede ke ztrátě příjmů a může mít špatný vliv na rozhodování občanů, kteří se ocitnou v nepříznivé životní situaci.¹⁰¹ Z tohoto důvodu by pro mě tedy nebylo překvapení, kdyby následně po skončení pandemie onemocnění COVID-19 kriminalita spíše stoupala.

Při nahlédnutí do statistik Policie ČR při porovnání roku 2019 a roku 2020, tedy začátku pandemie, je zřejmé, že v období ledna až března 2020 byl zaznamenán meziroční pokles celkové registrované trestné činnosti o 6 %, kdy poté do června 2020 se pokles více a více zvětšoval.¹⁰² Můžeme zde přímo vidět efekt opatření na začátku pandemie COVID-19, kdy většina osob byla spíše v ústraní a ocitla se převážně v domácím prostředí.

Při letním rozvolňování opatření došlo opět k lehkému nárůstu registrované kriminality, stále ale byla čísla nižší než v roce 2019. V posledních třech měsících roku 2020 byla kriminalita nejnižší z celého roku. V této chvíli ale statistiky může ovlivňovat i změna hranice mezi přestupkem a trestným činem spočívající ve zvýšení výše způsobené škody, jak jsem již zmínila v kapitolách minulých.

Pokles z důvodu novelizace trestního zákoníku je odhadován kvalifikovanými odhady na snížení počtu trestných činů o 3 až 5 tisíc případů ročně, 250 až cca 420 případů měsíčně, nemůžeme tedy v tomto ohledu odhadnout přímý vliv nouzového stavu během podzimu 2020, pokles zde ale byl o 3 % měsíčně větší. Zdá se tedy, že se oba aspekty navzájem doplnily¹⁰³.

Oblast, která meziročně stoupala, i když to nebylo stoupaní nijak velkých rozměrů, tak byla kybernetická kriminalita. Meziročně k červnu 2021 stoupl počet hackerských útoků o 33 %, na počet skutků to bylo v červnu 2020 celkem 550 skutků, a poté k červnu 2021 již 731 skutků.

Množily se hlavně malware a ransomware útoky, tedy útoky za využití škodlivého, respektive vyděračského software. Útoky se zaměřují na vydírání za účelem získání personalizovaných

¹⁰⁰ Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

dat a financí, přičemž během nouzových stavů pachatelé využívali především strachu z nákazy koronavirem. Tyto techniky byly také využívány při útocích na zdravotnická zařízení a další organizace, například v květnu 2021 při vydírání olomouckého magistrátu se snahou získat částku 100 000, - dolarů.¹⁰⁴

Trend stoupaní kriminality v kyberprostoru je ale stoupající bez ohledu na pandemická opatření, nemůžeme tedy zde čekat změnu s odchodem pandemie. Příchod pandemie a s ním spojené rozšíření distančního fungování v zaměstnání, studiu i v sociálním životě, které se promítlo nejen do soukromých společností, ale i do veřejnoprávních institucí, přineslo hackerům ideální podmínky pro páchaní trestné činnosti a tyto podmínky se s odchodem pandemie nemění. Důležité je do budoucna těmto útokům předcházet. Například Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost již na svých internetových stránkách informuje o kybernetických rizicích, a poskytuje také nezávislé konzultace, rady a doporučení v konkrétních situacích.¹⁰⁵

Trestný čin, který vykazoval extrémní nárůst v době pandemie, konkrétně o 438 %, je pak trestný čin úmyslné ublížení na zdraví nakažlivou lidskou nemocí, kdy nakažlivými lidskými nemocemi dle § 152 TZ jsou ty lidské nemoci, které jsou uvedeny v nařízení vlády č. 453/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za nakažlivé lidské nemoci¹⁰⁶. V příloze č. 1 uvedeného nařízení se můžeme dočíst, že od 20. 4. 2023 se již na seznamu COVID-19 nenachází, ale od 13. 3. 2020 až do 19. 4. 2023 byl uveden jako nakažlivá lidská nemoc pro účely trestního zákoníku.

Nárůst, o kterém se zmiňuji byl o 140 registrovaných skutků v roce 2021. Jeho nárůst ale pravděpodobně zapříčinilo právě že to, že ačkoli je trestný čin řazen Policií ČR do mravnostní kriminality, nevztahuje se jen na sexuálně přenosné nemoci, a promítl se zde zmiňovaný COVID-19, který se na seznam v roce 2020 přidal.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.

¹⁰⁵ MALÝ, Jan. Kyberkriminalita v době krize se zaměřením na pachatele – právnické osoby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 47-50.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 152 [Šíření nakažlivé lidské nemoci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2048, marg. č. 1.

¹⁰⁷ Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-f1a9955965b6?version=1.1>.

Pokud bychom porovnali ještě skutky v roce 2020 a roce 2021, nastal opět pokles celkové kriminality a to o 7,4 %, tedy o 12 292 skutků. Struktura evidované kriminality se ale nezměnila. Vznikl ale v tomto období výrazný nárůst krádeží vloupáním, u kterých pachatel na rozdíl od krádeže prosté musí překonat určitou překážku, vniknout do uzavřeného prostoru lští či překonat uzamčení. V roce 2020 se jednalo o 20 661 skutků, v roce 2021 poté 30 748 skutků, ale zase naopak došlo k poklesu krádeží prostých o 41,7 %, což představuje 19 049 evidovaných skutků.¹⁰⁸

U násilné kriminality také nastal pouze mírný pokles, a to celkově o 2,4 %. Při pohledu na nejčastější násilné trestné činy, u úmyslného ublížení na zdraví došlo k poklesu o 4,9 %, u nebezpečného vyhrožování byl pokles 6,8 %, počet případů loupeže klesl o 1,5 % a trestný čin vydírání klesl o 11 %, u porušování domovní svobody jediné byl nárůst skutků, a to o 21,3 %.¹⁰⁹

Meziročně byl ale nárůst u kriminality mravnostní o 17 %, což odpovídá 444 evidovaným skutkům. Policie ČR ale nespatřuje tento nárůst jako nárůst kriminality skutečné, její nárůst připisuje lepší vyhledávací činnosti policie, využívání elektronických komunikačních prostředků pro její páchání a také větší ochota obětí případy oznamovat.¹¹⁰

¹⁰⁸ Statistické přehledy kriminality za rok 2020 a 2021. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

¹⁰⁹ Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2022 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_CR_v_roce_2021.pdf.

¹¹⁰ Tamtéž.

3. Nouzový stav jako přitěžující okolnost

Nouzový stav se v trestním právu objevuje v různých formách a nemusí se jednat jen o přitěžující okolnost. V TZ je nouzový stav již začleněn v některých základních skutkových podstatách trestných činů. Takovým případem je § 247 TZ, tedy ohrožování devizového hospodářství, dále § 372 TZ, tedy nenastoupení služby v ozbrojených silách, a dále také § 383 TZ, tedy vyhýbání se výkonu služby.

Všechny základní skutkové podstaty výše uvedených tří trestných činů mají společné, že se v jejich textaci vyskytuje „za nouzového stavu“. Bez vyhlášeného nouzového stavu tedy výše uvedené činy nejsou trestné.

Nouzový stav se dále vyskytuje v trestním právu jako obecně přitěžující okolnost, ke které se přihlíží při stanovení výměry trestu, a dále jako zvlášť přitěžující okolnost, která je přímo uvedena v kvalifikovaných skutkových podstatách některých trestných činů. Obě tyto formy rozebereme v následujících kapitolách.

3.1. Obecně přitěžující okolnost

Přitěžující okolnosti v trestním právu jsou skutečnosti, které jsou právně významné a po jejich zjištění mají vliv na povahu a závažnost trestného činu. Fungují v neprospěch pachatele trestného činu tím, že ovlivňují druh a výměru jeho trestu. Zároveň přibližují pachatele trestného činu, také charakterizují jednotlivé stránky trestného činu a tím individualizují trest.¹¹¹

Při ukládání trestu platí zásada zákazu dvojího přičítání téže okolnosti¹¹², jak je uvedeno v § 39 odst. 5 TZ¹¹³. Pokud při trestném činu posuzujeme okolnost, která nastala při jeho páčání a tato okolnost je již obsažena ve skutkové podstatě, popřípadě je znakem kvalifikované skutkové podstaty, nemůžeme již pachateli přičíst také stejnou okolnost jako obecně přitěžující okolnost.

Pokud tedy již je nouzový stav, popřípadě jiná krizová situace vyjádřena ve skutkové podstatě, nemůžeme znovu okolnost použít jako přitěžující dle § 42 písm. j) TZ, kde je přesně stanovena tak, že soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel spáchal trestný

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel. Přitěžující okolnosti v trestním právu. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.).

¹¹² GŘIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana. Zákaz dvojího přičítání téže okolnosti u majetkových trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 11-12, s. 221-225.

¹¹³ „K okolnosti, která je zákonným znakem trestného činu, včetně okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, nelze přihlédnout jako k okolnosti polehčující nebo přitěžující. K okolnosti odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody nelze přihlédnout jako k okolnosti polehčující.“

čin za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace.¹¹⁴

Podstata tohoto ustanovení je, že ke spáchání trestného činu došlo za určité situace, tedy za živelní pohromy, krizové situace nebo jiné nebezpečné události, nebo na určitém území, kde byla v době činu prováděna nebo již provedena evakuace osob a majetku.

Jak si můžeme povšimnout, není zde použit pojem nouzový stav, ale krizová situace. Pro vymezení pojmu krizová situace musíme nahlédnout do krizového zákona, kde v § 2 odst. b) je definována jako narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.¹¹⁵

V trestním právu nalezneme i polehčující okolnosti, které na rozdíl od okolností přitěžujících nevyžadují zavinění pachatele. Kdy zavinění je v trestním právu chápáno jako vnitřní, psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu.¹¹⁶

Při posuzování činů během nouzového stavu nalezneme tuto přitěžující okolnost již jen zřídka, nachází se totiž v několika kvalifikovaných skutkových podstatách, které přiblížíme v kapitole následující. Pro uvedení příkladu, který přímo zahrnuje nouzový stav, je třeba nahlédnout do již neplatné právní úpravy.

Příkladem rozhodnutí, kde se soud zabýval použitím vyšších sazeb z důvodu nouzového stavu způsobeného povodní, tak je ještě z let před nynějším trestním zákoníkem, a to konkrétně z roku 2003. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“ nebo „minulý TZ“) totiž stanovil jako přitěžující okolnost to, že pachatel spáchal trestný čin za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek.¹¹⁷

Celá událost se odehrála tak, že v době, kdy došlo v důsledku povodně v srpnu 2002 k evakuaci obyvatel, obviněný vnikl do domu, kde vypáčil vstupní dveře a odcizil majetek, následně to samé učinil v domě přes dvůr, kde vykradl kancelář a byt ve zvýšeném přízemí, který byl zatopený. Svým jednáním způsobil celkovou škodu ve výši 246 216,55 Kč.

¹¹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 42.

¹¹⁵ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), § 2.

¹¹⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 15 [Úmysl]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 326, marg. č. 2.

¹¹⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, § 34.

Ve věci rozhodl Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 10. 1. 2003, sp. zn. 1 T 152/2002, kterým uznal obviněného vinným trestným činem krádeže dle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2, 3 písm. b) trestního zákona v jednočinném souběhu s trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 trestního zákona. Obviněný se odvolal, následně rozhodl Městský soud v Praze a uznal obviněného vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 trestního zákona v jednočinném souběhu s trestným činem porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, 2 trestního zákona. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 238 odst. 2 trestního zákona za použití § 35 odst. 1 trestního zákona k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 3 roků.

Proti rozsudku Městského soudu v Praze podala dovolání nejvyšší státní zástupkyně.

Celý problém, který spatřovala nejvyšší státní zástupkyně, spočíval v tom, že Obvodní soud pro Prahu 7 posoudil skutek jako krádež dle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2, 3 písm. b) trestního zákona, konkrétně odst. 3 písm. b), který stanovuje, že pachatel bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek. A dle odvolacího soudu skutečnost, že obviněný páchal trestnou činnost v době povodní, není znakem, který by podmiňoval použití vyšší trestní sazby podle ustanovení § 247 odst. 3 písm. b) trestního zákona, ale je přitěžující okolností podle ustanovení § 34 písm. d) trestního zákona.

Dle nejvyšší státní zástupkyně je třeba vzít v úvahu skutečnost, že obviněný sice způsobil svým jednáním na majetku dvou fyzických osob celkovou škodu nedosahující ani hranice škody nikoli malé, že však tyto osoby, v obavě o svůj holý život, donucené k opuštění veškerého svého zázemí, byly prokazatelně vystaveny značné psychické zátěži na hranici její únosnosti. Tento jak materiální, tak i imateriální aspekt dopadu živelní pohromy, podle názoru nejvyšší státní zástupkyně, nepochybně navodil jejich tíživou životní situaci, která byla odcizením a zničením jejich věcí, a tedy dalším, jiným než povodní způsobeným úbytkem na jejich majetku, dále ještě zhoršena. Nejvyšší státní zástupkyně uvedla, že ze všech uvedených skutečností je podle jejího názoru zřejmé, že za daného stavu byl kvalifikační znak trestného činu krádeže ve smyslu § 247 odst. 1, 3 písm. b) trestního zákona naplněn.¹¹⁸

S tímto výrokem nejvyšší státní zástupkyně bych se ztotožnila, poškození totiž nejen, že museli snášet tíživou situaci, která nastala, ale ještě jim bylo ze strany obviněného dále a nečekaně

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 5 Tdo 857/2003.

pohoršeno v situaci, kdy to nejvíce nečekali. Nejvyšší soud ale v jeho rozhodnutí podpořil argumentaci Městského soudu v Praze. Dle Nejvyššího soudu skutečnost, že obviněný páchal trestnou činnost v době povodní, je pouze přitěžující okolností podle § 34 písm. d) trestního zákona, a lze takto charakterizovat okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán a také způsob provedení činu. Tuto okolnost zákon nepovažuje za "jiný zvlášť závažný následek" jako znak skutkové podstaty trestného činu podle § 247 odst. 1, 3 písm. b) trestního zákona. Dále uvedl, že tento následek by musel být bezpečně prokázán a musel by být v příčinné souvislosti s jednáním obviněného. Nejvyšší soud poukázal na to, že jiný zvlášť závažný následek nemá sice charakter majetkové škody, ale minimální intenzita nebezpečnosti pro společnost musí být obdobná, jako je intenzita nebezpečnosti minimální značné škody na cizím majetku. Upozornil také na to, že není jednoduché odlišit psychické následky způsobené povodní a předmětným vloupáním do bytů poškozených. Dále je poukázáno na to, že odcizeny byly pouze věci zbytné, které nelze považovat za důležité životní potřeby a poškození se v důsledku trestné činnosti spáchané obviněným neocitli ve stavu těžké nouze.¹¹⁹

Nynější právní úprava takovémuto „povodňovému rabování“ dává už větší možnost pro stanovení vyššího trestu. Na základě dřívější úpravy totiž při zneužití obdobné situace nebyla možnost přistoupit k výraznějšímu zvýšení trestu mimo zákonnou trestní sazbu. Při zohledňování obecně přitěžující okolnosti dojde jen ke zvolení přísnějšího druhu trestu a uložení jeho výměry blíže k horní hranici zákonem stanovené trestní sazby, nikoliv mimo ni. V úpravě nynější ale již najdeme kvalifikované skutkové podstaty trestných činů, které si rozebereme v následující kapitole.

3.2. Zvlášť přitěžující okolnost

Kvalifikovaná skutková podstata je vždy tvořena znaky základní skutkové podstaty a dalším znakem, který určuje větší škodlivost či nebezpečnost činu. Musí tedy dojít k naplnění základní skutkové podstaty, abychom mohli uvažovat o naplnění kvalifikované skutkové podstaty. Smyslem kvalifikované skutkové podstaty je, že čin vykazuje znaky vyšší společenské škodlivosti, která může spočívat v závažnějším porušení nebo ohrožení objektu trestného činu, ve způsobu provedení trestného činu, ve zvláštním postavení subjektu trestného činu, či zvláštní pohnutce.¹²⁰

¹¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 5 Tdo 857/2003.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.

Rozdíl mezi obecnou přitěžující okolností, a zvláště přitěžující okolností, kterou je kvalifikovaná skutková podstata, spočívá hlavně v tom, že při obecné přitěžující okolnosti se pohybujeme pořád ve výši trestu uvedeném v základní skutkové podstatě, avšak u zvláště přitěžující okolnosti TZ pro kvalifikovanou skutkovou podstatu stanoví vyšší sazby a umožňuje nám pachateli uložit trest, který bychom dle obecné stanovit nemohli.

Znak kvalifikované skutkové podstaty, o kterém v souvislosti s nouzovým stavem bude řeč, je v TZ zpravidla slovně popsán takto: „... *spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek.*“

Na výše uvedeném si můžeme všimnout, že zde není explicitně použit výraz nouzový stav. Podíváme-li se však na důvody, za kterých byl nouzový stav v posledních letech vyhlášen a obecně, za kterých vyhlášen být může, tak je výčet dosti podobný. Jak již bylo uvedeno v první kapitole této diplomové práce, nouzový stav je totiž vyhlášen v případech živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožuje životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.

Trestné činy, u kterých se vyskytuje zmíněný znak kvalifikované skutkové podstaty, jsou následující:

- Šíření nakažlivé lidské nemoci (§ 152 TZ)
- Šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti (§ 153 TZ)
- Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty (§ 156 TZ)
- Ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 TZ)
- Krádež (§ 205 TZ)
- Zpronevěra (§ 206 TZ)
- Podvod (§ 209 TZ)
- Lichva (§ 218 TZ)
- Šíření poplašné zprávy (§ 357 TZ)

Vzhledem k tomu, že předmětné kvalifikované skutkové podstaty nejsou omezeny pouze na vyhlášení nouzového stavu, lze je využít i při ohrožení menší intenzity, které dosahuje čin a pachatel se tak dopouští vysoké společenské škodlivosti. Např. existence samotné povodně nebo pandemie je tedy již důvod k použití kvalifikované skutkové podstaty. Nejvyšší státní

zastupitelství sice spojuje jejich aplikovatelnost až s trváním nouzového stavu¹²¹, nicméně znění TZ tomu neodpovídá.¹²² Naproti tomu při vyhlášení stavu ohrožení, či válečném stavu již není pochyb o možnosti využití této zvláště přitěžující okolnosti.

Následující případ se zabýval trestným činem uskutečněným během stavu ohrožení vyvolaném povodněmi. Obviněný se dopustil toho, že v době, kdy byl vyhlášen stav nebezpečí, nabídl poškozenému pomoc při rekonstrukci domu, který byl zasažen povodní. Poškozený pomoc přijal, ale po pár hodinách musel dům opustit a nechal obviněného samotného. Ten toho využil a ukradl z domu věci v hodnotě 28 200, - Kč. Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 1. 2011, č. j. 42 T 208/2010-189 byl uznán vinným zločinem krádeže dle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ.

Proti rozsudku se obviněný odvolával, odvolací soud však jeho odvolání zamítl. Přistoupil tedy k dovolání, nesouhlasil totiž s právní kvalifikací skutku podle kvalifikované skutkové podstaty odst. 4 písm. b) zločinu krádeže dle § 205 TZ. Obviněný argumentoval tím, že ke skutku nedošlo v den povodní, ale tři dny poté a také, že dům, ze kterého věci ukradl nebyl zatopen, pouze jeho sklep. Zároveň také poukazoval na to, že stavební práce prováděné na domě vykonával již před povodněmi, neměla tedy jeho veškerá činnost, a tedy i krádež, nic společného s povodněmi. Ani s dovoláním u Nejvyššího soudu ale neuspěl.

Argumenty obviněného jsou zcela namístě, je samozřejmé, že nechce, aby došlo ke zpřísnění jeho trestní sazby, jeho důvody, proč ale by se čin neměl spojovat s povodněmi jsou poněkud liché. Naprosto zde souhlasím s výrokem Nejvyššího soudu, který své rozhodnutí odůvodnil tím, že nelze zpochybnit, že v dané obci existoval stav ohrožení a bylo možno očekávat, že nastane další povodňová vlna. V takové situaci je pro obyvatele zasažené oblasti bolestivější, pokud se v uvedeném období pachatel dopustí majetkového deliktu. Jde o zvlášť zavrženíhodné jednání, které lidem v této oblasti přináší další psychické útrapy. Není tedy podstatné, že obviněný odcizil věci, které nebyly zasaženy povodní, odcizil ale věci, které pro poškozeného měly majetkovou hodnotu, a to zvláště v době, kdy veškerá pozornost byla zaměřena na odstraňování povodňových škod. Poškozený spoléhal na to, že mu bude poskytnuta nezištná pomoc právě s ohledem na situaci, která v době povodní v obci panovala. Je tedy smutné, že obviněný neváhal využít situaci, kdy poškozený svůj domov opustil. V podobných situacích

¹²¹ Sdělení NSZ k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ: Aktualita [online]. 13. 3. 2020 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/sdeleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovednosti-behem-nouzoveho-stavu/>.

¹²² REDAKCE. Koronavirus: Trestní právo hmotné. *Výběr literatury*, 2020, č. 2.

spíše obecně mají lidé více soucitu při pohlížení na oblasti zasažené povodněmi, to však nebyl případ obviněného, který si byl dobře vědom, že se nachází na území, které bylo přímo zasaženo povodní, protože stopy po povodni byly znatelné všude kolem něj, není tedy pochyb, že uvedené situace využil jen ve svůj prospěch.¹²³

V situacích jako jsou tato mám za to, že není pochyb o použití kvalifikované skutkové podstaty. Ačkoli nejde o rabování během povodní, jedná se stále o skutky, u kterých pachatelé ve značné míře využívali důvěry a zranitelnosti osob v důsledku nenadálé živelní pohromy.

3.3. Výklad kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže

Jak jsem již bylo ukázáno na příkladu v kapitole 3.1, v minulém TZ kvalifikovaná skutková podstata trestného činu krádeže v době události ohrožující život a zdraví lidí neexistovala. Objevila se až s příchodem nového TZ.

Zaměříme-li se na výklad a užívání § 205 odst. 4 písm. b) TZ bylo toto ustanovení bráno vcelku doslovně. K objasnění, co se skrývá pod „spáchání takového činu za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek“ bylo odkázáno komentářovou literaturou z roku 2009 k výkladu u § 42 písm. j) TZ.¹²⁴ Tento paragraf je už více rozebrán v kapitole 3.1, v komentáři se nedočteme nic jiného přibližujícího použití než obecný výklad pojmů, který je již zde uveden.

Lepší přiblížení nenalezneme ani v literatuře v následujících letech, výklad soudů nám také nápomocný nebude. Není se čemu divit, použití odst. 4 písm. b) § 205 nebylo časté, a pokud již došlo k jeho využití, tak se jednalo o zcela legitimní důvody, např. krádeže a rabování během povodní, popř. jiných živelních událostí, kdy mimo povodně v roce 2002, 2006 a 2013 tomu byl i orkán Kyrill v roce 2007.

Období, kdy bylo předmětné ustanovení konečně podrobena větší analýze, nastalo až v době „covidové“, která začala neřízeným hodnocením trestných činů dle odst. 4 písm. b) TZ, přičemž pandemie onemocnění COVID-19 neměla s činy ve většině případů nic moc společného, jednalo se totiž o činy, které by nastaly i bez existence nouzového stavu a nouzový stav ani nijak neulehčil dokonání těchto činů.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 6 Tdo 697/2011.

¹²⁴ ŠÁMAL, Pavel. § 205 [Krádež]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1797, marg. č. 24.

Soudy přistupovaly ke krádežím v podstatě pokaždé po svém, vzhledem k tomu, že neexistovala sjednocující judikatura vyšších soudů, ve většině případů spíše ale automaticky přistupovaly k vyšší trestní sazbě jen z důvodu vyhlášeného nouzového stavu, a to i u tzv. bagatelních deliktů, které se pohybovaly se svojí škodou jen v rámci několika pár stovek. Příkladem nám může být medializovaný rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 20 T 131/2020, který se zabýval krádeží 1 ks vibrátoru v hodnotě 499 Kč, kdy pachatel byl již dříve odsouzen za dva přečiny krádeže. Za uvedený zločin Okresní soud v Novém Jičíně uložil obviněnému dle § 205 odst. 4 TZ trest odnětí svobody v trvání 2 let nepodmíněně. Nebyla zde prakticky vůbec řešena věcná souvislost, pouze časová a místní. K aplikaci přísnějších sazeb docházelo během nouzového stavu dokonce v 91 % případů.¹²⁵

Po roce se ale situace změnila, 20. 1. 2021 totiž postoupil 6. senát Nejvyššího soudu věc týkající se krádeží za nouzového stavu velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu k rozhodnutí, nesouhlasil totiž s automatickou aplikací přísnějších sazeb.¹²⁶

Dne 16. 3. 2021 vydal velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu rozsudek¹²⁷, ve kterém dospěl k závěru, že dosavadní přístup soudů je chybný, neboť trestný čin totiž s nouzovým stavem musí věcně souviset, konkrétně tato událost musí určitým způsobem ovlivnit spáchání trestného činu. Tento rozsudek se promítl i do komentářové literatury, kdy v komentáři z roku 2021¹²⁸ již je podrobně popsáno, kdy se má využít přísnějšího postihu, a kdy nikoli, spolu s odkazem na zmiňované rozhodnutí soudu. Potřeba zdůvodnění příčinného vztahu s příslušnou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek byla ale zmíněna již v komentáři z roku 2020.¹²⁹

Komentářová literatura nad limit tohoto rozhodnutí, které si rozebereme v následující kapitole, uvádí, že ačkoli rozhodnutí popisuje krádeže převážně motivované či zaměřené proti opatřením, nebo jimi usnadněným, které se právě mají posuzovat dle kvalifikované skutkové podstaty, nemělo by to být jen v těchto případech. Věcná souvislost může být i v případě „prostých“ krádeží, kdy dojde k uzavření provozoven z důvodu pandemie, či naopak krádeží spáchaných

¹²⁵ DRÁPAL, Jakub, DUŠEK, Libor. Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 98-104.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu z 20. 1. 2021, č. j. 6 Tdo 1330/2020-304.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.

¹²⁸ KANDOVÁ, Katarína, ČEP, David. § 205 [Krádež]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 85.

¹²⁹ KANDOVÁ, Katarína, ČEP, David. § 205 [Krádež]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1659, marg. č. 85.

v některé z omezeného druhu fungujících provozoven, a to vždy po důkladném zvážení konkrétních okolností.¹³⁰

¹³⁰ KANDOVÁ, Katarína, ČEP, David. § 205 [Krádež]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 85.

4. Aplikace nouzového stavu jako přitěžující okolnosti

Podíváme-li se na trestné činy spáchané během živelních pohrom, pravděpodobně v jejich případech budeme vždy souhlasit s použitím vyšších trestných sazeb. Jednalo se totiž ve většině případů o hyenismus na lidech, kteří si procházeli pohromou. Pokud se však jedná o pandemii COVID-19, situace již není tak jednoznačná, jak jsem naznačila v kapitole předcházející.

Pandemie koronaviru byla a stále je naprosto nevídaná pohroma v novodobých dějinách, není tedy divu, že soudy si s ní nedokázaly od začátku zcela poradit.

Přístup soudů se v konkrétních případech lišil, ale až na výjimky se soudní rozhodnutí z prvního roku pandemie nezabývala věcnou souvislostí činů, ale pouze místní a časovou, našly se ale i výjimky, které i před rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021 se přiklonily k neúměrnému hodnocení skutku dle přísnější trestní sazby.

Na následujících stránkách si rozebereme rozdílný přístup soudů spolu s konkrétním průběhem soudního rozhodování během pandemie onemocnění COVID-19 na vybraných příkladech soudních rozhodnutí.

4.1 Časová a místní souvislost

Na počátku prvního nouzového stavu týkajícího se pandemie koronaviru, tedy hned následující den po jeho vyhlášení 13. 3. 2020, vydalo Nejvyšší státní zastupitelství sdělení k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu.¹³¹

Ve svém sdělení Nejvyšší státní zastupitelství občany upozornilo, že vyhlášení nouzového stavu má výrazné dopady trestněprávní povahy a apelovalo na všechny osoby, aby nezneužívaly situace a byly solidární. Přímou uvedlo, že vyhlášení nouzového stavu v souvislosti s výskytem a šířením onemocnění COVID-19 je důvodem pro užití přitěžující okolnosti dle § 42 písm. j) TZ, a stejně tak se jedná o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestného činu šíření nakažlivé lidské nemoci, šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty, ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti, krádeže, zpronevěry, podvodu, lichvy a šíření poplašné zprávy.¹³²

¹³¹ Sdělení NSZ k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ: *Aktualita* [online]. 13. 3. 2020 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/sdeleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovednosti-behem-nouzoveho-stavu/>.

¹³² Tamtéž.

A tak soudy konaly.

4.1.1. Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 5. 3. 2021

Názorný příklad můžeme vidět v rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, který rozhodoval ve věci odvolání proti rozsudku Okresního soudu v České Lípě ze dne 1. 12. 2020, č. j. 5 T 50/2020-151.

V napadeném rozsudku soud prvního stupně uznal pachatele vinným z jednání, že v noci ze dne 29. 3. 2020 na 30. 3. 2020 vniknul do budovy Městského úřadu v České Lípě a odcizil věci v hodnotě 18 400, - Kč. Obviněný byl v době spáchání uvedeného skutku v podmíněném výkonu trestu odnětí svobody, a zároveň také se jednalo o dobu, kdy byl na celém území České republiky vyhlášen nouzový stav.

Soud prvního stupně jednání kvalifikoval jako zločin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a), písm. b, odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ a obviněný byl dle § 205 odst. 4 TZ odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 2 let. Výkon uloženého trestu byl ale podmíněně odložen za současného vyslovení dohledu nad obviněným a byla stanovena zkušební doba v trvání 4 roky.

Obviněný se odvolal, nesouhlasil s právní kvalifikací uvedeného skutku ze strany soudu. Uváděl, že soud může skutečnost, že trestné činy byly spáchány během nouzového stavu, vzít v potaz jako přitěžující okolnost a uložit trest blíže horní hranici trestní sazby, nespatořoval zde ale šíření onemocnění COVID-19 jako automatický důvod pro aplikaci kvalifikované skutkové podstaty. V odvolání bylo ze strany obviněného dokonce odkazováno na komentářovou literaturu, z níž plyne, že pro aplikaci této konkrétní přitěžující okolnosti je rozhodující, zda nouzový stav přispěl ke spáchání trestného činu, nebo pachatel tento stav využil při jeho páčání, či mu nouzový stav trestní jednání usnadnil nebo z něj měl prospěch. Což se ve zmiňovaném případě nestalo.

Ačkoliv se obviněný domáhal zmírnění uloženého trestu, státní zástupce byl opačného názoru, a naopak se odvolal v neprospěch obviněného s tím, že s právní kvalifikací souhlasí, ale uložený trest je zcela nepřiměřený.

Krajský soud v Ústí nad Labem se polemikou ohledně kvalifikace § 205 odst. 4 písm. b) TZ zabýval již opakovaně ve více rozhodnutích a jeho názor byl konzistentní, a sice, že na situaci panující v předmětném období, v němž došlo ke spáchání posuzované trestné činnosti obviněného, a to konkrétně po vyhlášení nouzového stavu usnesením vlády z 12. 3. 2020, je

nutno jednoznačně nahlížet jako na událost vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, tak jak má na mysli § 205 odst. 4 písm. b) TZ.

Dle odvolacího soudu existence nouzového stavu vyhlášeného v souvislosti pandemií koronaviru na území ČR v konečném důsledku i ve spojení s dalšími opatřeními ústředních orgánů státní správy vedla k tomu, že významná část orgánů státní správy, samosprávy, zaměstnavatelů a celé společnosti soustředila své úsilí ke zvládnutí situace související s uvedenou pandemií, řada lidí byla omezena ve svých obvyklých aktivitách, část osob se nacházela v domácí izolaci, část na základě zákonné povinnosti či na bázi dobrovolnosti přispívala ke zvládnutí pandemické situace, a proto není dle soudu pochyb, že kvalifikovaná skutková podstata dle § 205 odst. 4. písm. b) TZ byla naplněna.

Krajský soud přisvědčil odvolací argumentaci státního zástupce, a ačkoli uložil trest pod spodní hranici trestní sazby v § 205 odst. 4 TZ, uznal za přiměřený trest nepodmíněný místo podmíněného, a to ve výměře jednoho roku.¹³³

Na předmětném odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem si nelze nevšimnout, že není postaveno na konkrétním chování obviněného, zda tedy jeho počín souvisel s pandemií koronaviru a zda by se uskutečnil stejným způsobem i mimo čas krizové situace, ale použití kvalifikované skutkové podstaty je zde připisováno jen její existenci v návaznosti na to, že celá společnost byla zasažena omezeními, nebo i povinnostmi v důsledku nastalé pandemie. Absenci posuzování věcné souvislosti vidím jako velmi problematickou, konkrétní návaznost na událost a její možné ovlivnění trestného činu je dle mého názoru podstata použití zmíněné kvalifikované skutkové podstaty.

4.1.2. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020

Další z mnoha soudních rozhodnutí, které jsem si vybrala jako názornou ukázkou, je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.

Dne 10. 5. 2020 ukradl pachatel 2 balení náhradních břitů v celkové hodnotě 2 198, - Kč. Pracovník bezpečnostní agentury ale pachatele zastavil, ten dobrovolně odcizené zboží vydal a zboží bylo poté vráceno zpět do prodeje.

¹³³ Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 5. 3. 2021, sp. zn. 31 To 54/2021.

Ze strany obchodu Globus, v jehož prostorech byla krádež spáchána, nebyla zaznamenána žádná škoda, obviněný byl ale již dříve odsouzen za přečin krádeže a uvedený čin spáchal během vyhlášeného nouzového stavu. V důsledku uvedeného Okresní soud Plzeň-sever rozsudkem ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 1 T 67/2020 uložil obviněnému za spáchání zločinu krádeže dle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ, dle § 205 odst. 4 TZ trest odnětí svobody v trvání 28 měsíců.¹³⁴

Proti rozsudku Okresního soudu Plzeň-sever se obviněný odvolal ke Krajskému soudu v Plzni, který usnesením ze dne 12. 8. 2020, sp. zn. 50 To 241/2020 podané odvolání zamítl. Obviněný tedy podal dovolání k Nejvyššímu soudu.

Dovolání bylo podáno z důvodu, že dle obviněného bylo rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně založeno na nesprávném právním posouzení skutku, když byl uznán vinným zločinem krádeže dle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ. Obviněný také upozorňoval na to, že poškozená společnost se nepřipojila k trestnímu řízení, nebyla jí totiž způsobena žádná škoda a zboží jí bylo nepoškozené vráceno. Také z výslechu pracovníka ostrahy obchodu nevyplývala žádná mimořádná situace provozu obchodu během řešení celé situace.

Oproti uvedeným polehčujícím okolnostem obviněný nepovažoval za správné a dostačující, jak se soudy vypořádaly s naplněním znaku „jinou událostí vážně ohrožující život nebo zdraví lidí“. Zde bych si dovolila přímo citovat usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020, dle kterého se obviněný vyjádřil takto: „*Namítá, že nebylo ničím odůvodněno, že by v době spáchání skutku bylo riziko poškození zdraví obyvatel vyšší, než je běžné u sezónních virových onemocnění. Uvádí, že vláda měla jen pravděpodobné prognózy a pravděpodobný stav osob nakažených a zemřelých na základě nezkoušených testů, když o jejich certifikaci nebylo nic známo. Pokládá si otázku, zda skutečně existovalo tak velké riziko, pro které by měl být vyhlášen nouzový stav. Nebylo nijak vůbec odůvodněno, proč je epidemie či pandemie nového typu koronaviru jinou událostí vážně ohrožující životy a zdraví lidí (nebyl určen ani počátek ani konec události, která nemusí být totožná se začátkem a koncem vyhlášeného nouzového stavu).*“¹³⁵

S uvedeným výrokem obviněného můžeme souhlasit, či nikoli, dle mého názoru na uvedeném případě je ale zvláště důležité vyzdvihnout, že nedošlo k žádné škodě a bez zabředávání do

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.

¹³⁵ Tamtéž.

opodstatněnosti nouzového stavu, uvedený čin jak s jeho existencí, tak se samotným onemocněním neměl vůbec nic společného a situace spáchání činu ani nijak neusnadnila.

Co je dále vytýkáno obviněným, že samotný nouzový stav není ve skutkové podstatě explicitně uveden, ačkoli tedy soudy nižších stupňů zde nouzový stav zařazovaly běžně, dle něj ale jde o rozpor se zásadou *nullum crimen sine lege certa*, není totiž dostatečně jasné a přesné, kdy se jeho jednání stane trestným, popř. jaký trest mu za něj hrozí.

Zároveň také, jak jsem již sama zmínila, krádež neměla žádnou souvislost s vyhlášeným nouzovým stavem, pachatel nezneužil situaci při uzavření prodejen, neukradl zdravotnické pomůcky, ani věci osobní ochrany před nákazou. Dle dovolatele se tedy soud dostatečně nezabýval individualitou daného případu, obviněného i společenskou škodlivostí trestného činu.

Nejvyšší soud se v usnesení ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020 zabýval otázkou, zda samotné vyhlášení nouzového stavu znamená naplnění znaku, že obviněný spáchal čin za stavu jiné události vážně ohrožující život a zdraví. Dle Nejvyššího soudu je nutné v posuzování situace se zaměřit na to, že životy obyvatel byly ohroženy a omezeny, zároveň šíření koronaviru vážně ohrožovalo život a zdraví velkého počtu osob. Také jeho závažnost zvyšuje i to, že nouzový stav musel být kvůli hrozbě neřízeného šíření nákazy onemocnění COVID-19 několikrát prodlužován a omezení s ním spjaté měla velký vliv na život jednotlivců, jak rodinný, tak společenský, ale i ekonomický. Není zde tedy pochyb, že vyhlášení konkrétního nouzového stavu je srovnatelné svojí závažností s událostmi, které jsou explicitně vyjmenovány v § 205 odst. 4 písm. b) TZ.

K polemice obviněného ohledně vážnosti hrozby šíření epidemie koronaviru, je dle Nejvyššího soudu postačující, že tato hrozba tu je, není vyžadováno, aby uvedený následek nastal. Ve vztahu k námitce, že obchodní dům nepocíťoval škodu více než mimo nouzový stav, je důležité zmínit, že každý pocíťoval v této době jistá omezení a následky, někteří více, někteří méně. Zároveň také ostražina provozovny v této době musela nejen hlídat případné krádeže, ale také se musela zabývat dodržováním zvýšených hygienických opatření.

Co Nejvyšší soud neopomněl na konec, tak že obviněnému byl uložen nepodmíněný trest 28 měsíců, kdy mu mohl být uložen v rozpětí dva roky až osm let. Dle něj tedy v době, kdy je na Policii ČR kladeno více požadavků, a také je zde přítěžující okolnost v podobě

mnohonásobné recidivy obviněného nelze uložení trestu při dolní hranici stanové zákonem považovat za nepřiměřeně přísné.

Na základě všeho výše uvedeného Nejvyšší soud dovolání v uvedené věci odmítnul jako neopodstatněné.

Uvedené usnesení Nejvyššího soudu má ve svém odůvodnění hodně společného s rozsudkem Krajského soud v Ústí nad Labem ze dne 5. 3. 2021, sp. zn. 31 To 54/2021 zmíněném v podkapitole předchozí. Obě odůvodnění absentovaly jakýmkoli zaměřením se na konkrétní pachatele. Veškerá zvýšená škodlivost těchto dvou trestných činů je tedy postavena jen na celospolečenské zhoršené situaci, kdy souhlasím s tím, že v případě krádeže v obchodu bylo na bezpečnosti složky kladeno více úkolů, konkrétně kontrola dodržování hygienických opatření, ale nesouhlasím s názorem, že jen tímto je založena větší společenská škodlivost trestného činu krádeže, protože kdyby byla, tak proč je takto přistupováno jen k trestnému činu krádeže a ne i k více trestným činům, kterým nemohlo být zabráněno, protože Policie ČR a ostatní orgány musely soustředit veškeré své síly na boj s pandemií COVID-19.

4.2. Věcná souvislost

Krajský soud v Plzni nebyl narozdíl od jiných soudů ve svých rozhodnutích až tak stálý a předvídatelný, příklad jeho rozhodnutí si totiž uvedeme i z pohledu použití věcné souvislosti, a to ještě z roku 2020, tedy před zlomovým rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, který ustálil rozhodovací praxi. Názorným příkladem nám bude Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 9 To 208/2020.

4.2.1 Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020

Obviněný dne 13. 3. 2020 odcizil v prodejně Kaufland v Sokolově 2 lahve tvrdého alkoholického nápoje, o týden později se dopustil stejného činu v prodejně Tesco a týden následující svůj čin opět zopakoval. Dle skutkových zjištění soudu prvního stupně proběhlo vše stejným způsobem, a to tak, že pachatel bez zaplacení zboží odešel nouzovým východem prodejny. Dne 6. 4. 2020 se obviněný vydal do prodejny Tesco tentokrát již po otevírací době, překonal páčením uzavřené dveře nouzového východu, čímž došlo k jejich poškození, vnikl do prodejny a odnesl si opět lahve alkoholických nápojů, tentokrát 3 kusy. Stejným způsobem poté čin opakoval 17. 4. 2020, kdy si odnesl lahví 11, následně stejný čin uskutečnil 27. a 28. 3. 2020, kdy v obou případech si odnesl po 3 kusech alkoholického nápoje.

Poslední krádež se ale lišila tím, že byl zadržen ostrahou prodejny. Uvedenými činy způsobil odcizením škodu v celkové výši 24 007,50 Kč, z toho v částce 2 999,70 Kč ve stadiu pokusu, a dále škodu poškozením systému zabezpečení nouzových dveří v celkové výši 11 214,28 Kč. V uvedené věci Okresní soud v Sokolově rozhodl rozsudkem ze dne 7. 7. 2020, kterým byl obviněný odsouzen dle § 205 odst. 4 TZ za použití § 43 odst. 1 TZ k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 24 měsíců. Proti tomuto rozsudku se odvolal obviněný i státní zástupce, a to výlučně do výroku o trestu.

Obviněný nesouhlasil s uloženým druhem trestu, konkrétně jeho nepodmíněnou formou, kterou považoval za nepřiměřeně přísnou. Zároveň nesouhlasil s tím, že byl již v minulosti trestán, neboť se tak stalo pouze jednou a před delší dobou. Pobyť ve vazbě již měl na obviněného mít výchovný efekt, svého chování obviněný litoval a vzhledem k tomu, že jeho veškeré chování bylo motivováno jeho závislostí na drogách a alkoholu, chtěl žít lepší život a škodu postupně splácet a neužívat již žádné drogy ani alkohol.

Ve světle shora uvedeném obviněný navrhoval uložení trestu zdůrazňujícího výchovný charakter sankce, tedy trest podmíněný, ale v nejvyšší možné výměře, a to v kombinaci s dohledem probačního úředníka a zákazem požívání alkoholických nápojů a omamných a psychotropních látek. Považoval to za nejlepší způsob, jak dokázat, že to se svojí nápravou myslí vážně, a zároveň by mu bylo umožněno pracovat a rychleji uhradit způsobené škody.

Státní zástupkyně však podala odvolání z opačného důvodu, a to, že považuje trest za nepřiměřeně mírný, vzhledem k tomu, že došlo k sedmi trestným činům za situace, kdy byl v České republice vyhlášen nouzový stav. Dle státní zástupkyně je podstatné zdůraznit mimořádnou škodlivost předmětných trestných jednání za takového extrémně škodlivého stavu, za kterého je potřeba směřovat veškeré lidské zdroje právě k odstranění extrémně škodlivého stavu. Zároveň ale sama přiznává, že trestná činnost, která byla způsobena, tak se bezprostředně nouzového stavu netýkala.

Popsané skutečnosti vedly odvolací soud ke změně rozhodovací praxe, následně totiž přistoupil k odvolání tak, že změnil právní kvalifikaci jednání obviněného, když jej nekvalifikoval dle kvalifikované skutkové podstaty ustanovení § 205 odst. 4 písm. b) TZ. Krajský soud v Plzni souhlasil s podřazováním vyhlášeného nouzového stavu pod kvalifikovanou skutkovou podstatu, protože onemocnění COVID-19 nepochybně ohrožuje zdraví osob. Na druhou stranu ale je třeba se podívat lépe na to, proč byl nouzový stav vyhlášen, a to proto, aby vláda byla

schopna rychle přijímat opatření omezující šíření viru a zajišťovat ochranné prostředky pro zdravotnictví a složky integrovaného záchranného systému.

Dle Krajského soudu v Plzni jde především o to, že tento konkrétní nouzový stav byl vyhlášen jako prevence, nikoli následek, jako když se stane živelní pohroma. Nouzový stav totiž nepomůže nemoc vymýtit, nemoc s námi tady bude přetrvávat ještě dlouho. Krajský soud v Plzni v uvedeném rozhodnutí zastává názor, že aby mohl být současný vyhlášený nouzový stav posuzován jako jiná událost vážně ohrožující život a zdraví lidí ve smyslu § 205 odst. 4 písm. b) TZ, musel by se mírou své závažnosti podobat stavům, které stejné ustanovení výslovně pojmenovává (stav ohrožení státu, válečný stav, živelní pohroma).¹³⁶

Dále Krajský soud v Plzni argumentoval tím, že v předmětné době nebylo nikomu přikázáno opustit své majetky, nikdo není omezen v ochraně svého majetku, a i bezpečnostní složky státu, zejména Policie ČR, nadále plní všechny své úkoly vyplývající z příslušných zákonů včetně ochrany majetku. Nouzový stav nevystavil majetek jiných zvýšenému ohrožení. Nevidí zde tedy zvýšenou společenskou škodlivost oproti krádežím před vyhlášením nouzového stavu.

Odvolací soud zohlednil několik faktorů ve prospěch obviněného, kupříkladu jeho předchozí zaměstnání a rodinné zázemí, stejně jako jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Také fakt, že strávil několik měsíců ve vazbě, měl na něj značný vliv a sám obviněný uvedl, že si uvědomil závažnost svého jednání. Soud proto rozhodl uložit obviněnému výchovný trest a odsoudit ho na zkušební dobu 3 let s dohledem probačního úředníka. Obviněný bude muset pracovat, splácet škodu, kterou způsobil a zdržet se požívání alkoholu a drog.

Rozsudek výše popsany je jeden z mála, který posuzoval trestný čin se zaměřením přímo na pachatele a jeho čin ve vztahu k pandemii COVID-19. Když se blíže zaměříme na odůvodnění, považují za důležité poukázat na to, že senát neopomněl upozornit, že zastává názor, že nouzový stav v souvislosti s pandemií COVID-19 je opodstatněně řazen pod kvalifikovanou skutkovou podstatu, jeho řazení ale nemá být univerzální.

Veškerá argumentace soudu, který zde vyzdvihoval to, že v uvedeném případě není zvýšená společenská škodlivost oproti stavu před nouzovým stavem je dle mého názoru správná, co vidím ale jako velký problém, že uvedené rozhodnutí soudu následovalo ani ne dva týdny po rozhodnutí soudu stejného, kde bylo k velmi podobným skutečnostem přistupováno naprosto

¹³⁶ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 9 To 208/2020.

rozdílně, viz. podkapitola 4.1.2., která se zabývala usnesením Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020. V předchozím případě se Krajský soud v Plzni rozhodl přistoupit k činu jen dle časové a místní souvislosti a nezabýval se konkrétním přístupem pachatele vzhledem k vyhlášenému nouzovému stavu, v nynějším případě ale Krajský soud v Plzni otočil a případem se zabýval podrobněji, konkrétně se i změnil přístup a náhled ve světle věcné souvislosti.

Celá změna a obrat v rozhodování nastala během 13 dní. Ačkoli nerozhodovali ti stejní lidé, nastala situace, která by se neměla objevovat v rámci celé soudní soustavy a už vůbec v rámci jednoho soudu, protože dochází k porušení zásady legitimního očekávání.

4.3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021

Jak bylo uvedeno, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021 lze považovat za zlomový, neboť měl zásadní význam pro rozhodovací praxi soudů během nouzového stavu. Nejvyšší soud totiž dospěl k názoru, že vzhledem k tomu, že zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže se projevuje v případě, kdy je čin spáchán za "jiných událostí vážně ohrožujících život nebo zdraví lidí"¹³⁷, v případě krádeže za výskytu onemocnění COVID-19, může být tento zákonný znak naplněn. Nicméně kromě časové a místní souvislosti činu s takovou událostí, je také nutné určité věcné spojení mezi nimi. To znamená, že tato událost musela konkrétním způsobem ovlivnit spáchání trestného činu krádeže. Popisovaný vztah může být například splněn, pokud zmíněná událost nebo omezení a opatření přijatá v jejím důsledku usnadnila nebo umožnila pachateli spáchání trestného činu. Stejně tak, pokud pachatel zaměřil svůj čin přímo proti těmto opatřením a omezením, aby je mařil nebo ztěžoval.

Ačkoli Nejvyšší soud stanovil, že spáchání činu za tohoto stavu není jediným znakem kvalifikované skutkové podstaty, tak důvody, které vedly k vyhlášení nouzového stavu a informace o něm mohou mít podpůrný význam pro závěr, že v dané době a na daném místě došlo k určité „události vážně ohrožujících život nebo zdraví lidí“.

V daném případě byl pachatel odsouzen za pokus zločinu krádeže dle § 205 odst. 2 a 4 písm. b) TZ, kterého se dopustil tím, že se na benzínové pumpě zmocnil balíčku bonbónů v ceně 80,- Kč, přičemž za uvedený skutek byl již v posledních 3 letech trestán. Po odcizení předmětného zboží, kdy byl obsluhou čerpací stanice spatřen a konfrontován, tak nejdříve

¹³⁷ § 205 odst. 4 písm. b) TZ.

přistoupil k omluvě a snažil se přesvědčit obsluhu, aby nevolala policii. Obsluha ale pachatele na provozovně zamkla a policii zavolala, došlo poté k vyhrožování ze strany obviněného, který dle výpovědi poškozené dokonce i tvrdil, že kdyby měl zbraň, tak by obsluhu na místě zastřelil, následkem toho vyvolal u zmiňované osoby strach o její život a zdraví.

Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 26. 6. 2020, sp. zn. 7 T 17/2020 byl obviněný odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 2 let a 6 měsíců. O jeho odvolání poté rozhodl Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 9 To 194/2020, a to tak, že ho jako nedůvodné zamítl.

Obviněný následně proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání. Obviněný zpochybnil svojí původní výpověď, neboť byl pod silným vlivem drog, zároveň zpochybnil výklad kamerových záznamů učiněný soudem, dle kterého totiž předmětné zboží jen odložil do tašky a plánoval za něj zaplatit, peníze na zaplacení u sebe měl. Upozornil také na rozpory mezi výpovědí poškozené a dalšími důkazy, dle kamerového systému je totiž pouze znatelné, že spolu komunikovali a držel bankovku, zároveň byl také názoru, že kdyby se dotyčná bála o svůj život, nezůstávala by s ním zavřená v jedné místnosti.

Další pochybení na straně soudu viděl v užití kvalifikované skutkové podstaty, krádež pytlíku bonbónů v hodnotě pár desítek korun neměla žádný vliv na vyhlášený nouzový stav, také onemocnění COVID-19 nemělo ani žádný vliv na dodávku potravin do obchodů nebo na čerpací stanice.

Trestní věc obviněného se původně projednávala u senátu č. 6 trestního kolegia Nejvyššího soudu, který dostal věc přidělenou k rozhodnutí podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu. Tento senát svým usnesením ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 6 Tdo 1330/2020, rozhodl podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, o předání věci velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, protože se dostal k jinému názoru než Nejvyšší soud v usnesení ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020, v němž byla projednávána obdobná věc drobné krádeže běžného zboží. Senát č. 4 v tomto usnesení vyložil, že použití zmíněné kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže nastává v zásadě vždy, pokud je zjištěno, že se pachatel dopustil jednání naplňujícího znaky základní skutkové podstaty trestného činu krádeže v době vyhlášení nouzového stavu kvůli onemocnění COVID-19 na území České republiky.

Senát č. 6 došel také k závěru, že předmětné usnesení senátu č. 4 umožňuje alternativní interpretaci (založenou pouze na existující zdravotní rizikové situaci), která odpovídá právnímu názoru senátu č. 6. A to že zákonný znak "spáchání činu za jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí" by měl být spojován s existencí samotného výskytu pandemie a s riziky a ohrožením z ní vyplývajících, a nikoli pouze s formální reakcí státních orgánů na ni, která se projevuje vyhlášením nouzového stavu.

V usnesení senátu č. 6 se však neshodují s názorem senátu č. 4, že pro splnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ není rozhodující způsob, jakým pachatel činu spáchal, vztahující se k existující situaci, protože takový způsob není vyžadován pro splnění dané skutkové podstaty. Senát č. 6 však považoval právě řešení této otázky za klíčové pro své rozhodnutí ve věci dovolatele, když s ohledem na skutkové zjištění týkající se spáchání činu a okolností, které soud prvního stupně použil pro kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu krádeže, dospěl k závěru, že použitá právní kvalifikace není přiměřená.

Senát č. 6 při předložení věci velkému senátu trestního kolegia vyšel hlavně z názoru, že užití zmíněné kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže je namístě až tehdy, je-li prokázáno, že pachatel při spáchání svého činu nějakým způsobem zneužije či využije nepříznivé situace na území státu, resp. na území, na němž tato situace objektivně odpovídá příslušným zákonným znakům § 205 odst. 4 písm. b) TZ.

V souvislosti s diskutovanou otázkou velký senát trestního kolegia zdůraznil, že trestný čin krádeže podle § 205 odst. 2, odst. 4 písm. b) TZ může být splněn v případě, že dojde k "jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí" (např. v souvislosti s onemocněním COVID-19 v pandemickém rozsahu), bez ohledu na to, zda byl vyhlášen nouzový stav, na který není tato nemoc vázána. To znamená, že kvalifikovaná skutková podstata trestného činu může být splněna i v případě, že by nouzový stav vyhlášen nebyl. Rozhodující je pouze existence takové jiné události. Nesprávné je tedy tvrzení, že zavinění pachatele trestného činu krádeže závisí výhradně na tom, zda věděl o vyhlášení nouzového stavu.

Velký senát se také vyjádřil k tomu, kdy je jednání během nouzového stavu zařazeno jen z toho důvodu, že stát a další subjekty musí vynaložit zvýšené úsilí na jejich zvládnutí, např. Policie ČR nestihne tak rychle přijet, protože musí řešit porušování aktuálních omezení. Jde ale o

projev pachatele, který zneužije těchto existujících podmínek ke spáchání trestného činu, musí zde tedy být zjištěna věcná souvislost.

Věcná souvislost je pak dána, pokud takový čin usnadnila zmíněná událost, popř. omezení či jiná opatření přijatá v jejím důsledku, nebo pokud se spáchaný čin zaměřil na konkrétní předměty, které byly důležité pro řešení situace, např. krádež zdravotnických potřeb, respirátorů, či dezinfekčních prostředků.

Velký senát trestného kolegia rozsudkem ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021 zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 13. 8. 2020, sp. zn. 9 To 194/202 a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 26. 6. 2020, sp. zn. 7 T 17/2020 a obviněného uznal vinným pokusem přečinu krádeže podle § 21 odst. 1 a § 205 odst. 2 TZ a přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 TZ. Vzhledem k trestní minulosti obviněného, tj. opakovaným činům stejné povahy, kdy není vidět, že by na obviněného měly tresty výchovný charakter, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že odpovídajícím trestem bude trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců.

Nad rámec popsaného rozhodnutí je důležité připomenout, že v § 205 odst. 4 písm. b) TZ není slovy jmenován nouzový stav, což si můžeme vykládat jako záměr zákonodárce, aby nedocházelo k automatické aplikaci kvalifikované skutkové podstaty. Zastávám názor, že na každý trestný čin by mělo být pohlíženo v rámci jeho konkrétní společenské škodlivosti. Když se podíváme na krádeže, ke kterým docházelo během pandemie onemocnění COVID-19, tj. krádeže bez jakékoli věcné souvislosti činu s nouzovým stavem, jejich společenská škodlivost nebyla o nic větší než roky předtím. Z tohoto důvodu není dle mého názoru pochyb o tom, že k naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže je nezbytná souvislost mezi vyhlášeným nouzovým stavem a konkrétním trestným činem.

4.4. Zhodnocení

Po vydání rozsudku velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu by se mohlo zdát, že situace je vyřešena. Pokud by pokračovala pandemie onemocnění COVID-19, popřípadě se objevila hrozba podobné povahy, soudy by si již lépe měly vědět rady, jak se mají zachovat. Co ale s již rozhodnutými případy?

Dle studie Jakuba Drápala a Libora Duška¹³⁸ situace pro již odsouzené není vůbec příznivá. Naprostá většina odsouzených totiž již nemají možnost podat ani odvolání, ani dovolání. Dle autorů dokonce zhruba 74 %, kteří byli odsouzení dle přísnější sazby, nepodali proti rozhodnutí v jejich kauzách odvolání a zbylá čtvrtina už pravděpodobně nemůže podat dovolání z důvodu uplynulé lhůty.

Reálný počet případů, u kterých nebylo podáno dovolání, je odhadováno na 1 000 až 1 500 odsouzených. Aby se dosáhlo spravedlivého uložení trestů, bylo by třeba všechny tyto případy přezkoumat. Samozřejmě ale automaticky to neznamená, že u všech případů soud pochybil. Jistě se vyskytnou situace, kde se nalezne nejen místní a časová souvislost činu s nouzovým stavem, ale také věcná, což bohužel ze statistik není možné jednoduše zjistit.

Jediné vhodné řešení, kterým by se nastalá situace mohla vyřešit, je stížnost pro porušení zákona dle § 266 an. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Jedná se o řešení, které je plně v rukou ministra spravedlnosti, v té době tedy ministryně spravedlnosti, kterou byla Marie Benešová. Ministr spravedlnosti není vázán žádnou lhůtou a o stížnosti poté rozhoduje Nejvyšší soud, který může rozhodnutí nižších soudů zrušit.

Tak se také stalo a na základě podnětů vydala ministryně spravedlnosti obecné stanovisko, kterým uvedla obecný postup, jímž se bude ona i jí pověřený odborný útvar Ministerstva spravedlnosti řídit při posuzování účelnosti a důvodnosti podání stížností pro porušení zákona v konkrétních dotčených věcech, tj. ve věcech v souvislosti s onemocněním COVID-19. Na základě tohoto stanoviska si tedy potenciální podatelé podnětu k podání stížnosti pro porušení zákona mohou sami rozhodnout, zda jejich podání je krokem, který bude mít smysl.¹³⁹

Marie Benešová zde uvedla, že odloží podněty, které budou směřovat proti rozhodnutím vydaným do 16. 3. 2021, tj. vydaným před rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, pokud byl trestný čin spáchaný ve věcné souvislosti s pandemií onemocněním COVID-19, nebo pokud nebyl trest soudem ukládán na základě § 205 odst. 4 písm. b) TZ, nebo také v případě, kdy byl trest sice uložen za jednání dle § 205 odst. 4 písm. b)

¹³⁸ DRÁPAL, Jakub, DUŠEK, Libor. Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 98-104.

¹³⁹ BENEŠOVÁ, Marie. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). *Justice.cz* [online]. 29.7.2021 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/documents/12681/715672/Obecné+stanovisko+SPZ+%28nouzový+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

TZ, avšak s ohledem na skutkové okolnosti případu bylo nebo mohlo být jednání posouzeno dle § 205 odst. 4 písm. a) nebo c) TZ.¹⁴⁰

Problém celé této situace může ale tkvít v tom, že ne všichni nespravedlivě odsouzení podají podnět ke stížnosti. Kapacity Odboru dohledu a kárné agendy již jen vyřizováním těchto podaných podnětů byly zahlceny, nebylo tedy možné, aby ještě docházelo k samotnému vyhledávání případů nespravedlivého trestání.¹⁴¹ Z uvedeného je patrné, že ne všichni odsouzení se dočkali či ještě dočkají spravedlivého trestu.

Dle informací, které Nejvyšší soud zveřejnil k roku 2022, bývalá ministryně spravedlnosti Marie Benešová podala v roce 2021 celkem 80 stížností k porušení zákona. Nový ministr Pavel Blažek poté na začátku svého úřadu už měl dalších 140 podnětů, kterými se ministerstvo muselo zabývat.¹⁴²

Otázkou ale zůstává, zda situace musela zajít takto daleko. Zda se soudy již předem nemohly vyvarovat nepřiměřenému trestání pachatelů, přestože byly přesvědčeny, že k posouzení dle kvalifikované skutkové podstaty postačí časová a místní souvislost.

Zaměříme-li se na rozhodnutí, kde se soudy zabývaly převážně časovou a místní působností, je patrné, že i jinak bagatelní krádeže, které by vůbec při absenci recidivy nebyly trestným činem, spadaly pod trestní sazbu s dolní hranicí dvou let odnětí svobody. V takovém případě pak dochází k nerespektování interpretační roviny zásady subsidiarity trestní represe a také k omezování možnosti individualizace sankcionování trestných činů.¹⁴³

Na zmiňovaný problém upozornil i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 767/21, ve kterém uvedl, že tento výklad by znamenal, že na celém území České republiky byla více než rok každá krádež zločinem s trestní sazbou od dvou do osmi let odnětí svobody, a to aniž by

¹⁴⁰BENEŠOVÁ, Marie. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). *Justice.cz* [online]. 29.7.2021 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/documents/12681/715672/Obecné+stanovisko+SPZ+%28nouzový+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

¹⁴¹KARASOVÁ, Jana. Drobné krádeže v nouzovém stavu. Stovky lidí dostaly nepřiměřený trest, nápravy se ale dočká jen hrstka. *IROZHLAS* [online]. 15.10.2021 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/drobne-kradeze-nouzovy-stav-neprimereny-trest-naprava_2110151203_btk.

¹⁴²Nejvyšší soud obdržel kvůli nouzovému stavu rekordní počet stížností pro porušení zákona. *Justice* [online]. 10.1.2022 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/01/nejvyssi-soud-obdrzel-kvuli-nouzovemu-stavu-rekordni-pocet-stiznosti-pro-porusení-zakona/>.

¹⁴³ÚS k aplikaci § 205 odst. 4 písm. b) tr. zák. na krádeže za nouzového stavu. *Advokátní deník* [online]. [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/08/03/us-k-aplikaci-§-205-odst-4-pism-b-tr-zak-na-kradeze-za-nouzoveho-stavu/>.

trestní sazby ostatních trestných činů byly navýšeny také. Nejvyšší soud také sám již upozornil i na okolnosti přijetí předmětné právní úpravy, která měla reagovat na situace během povodní, kdy pachatelé využívali mimořádně okolnosti k páčání krádeží, nebyla tedy připravena na situaci, která s příchodem pandemie koronaviru nastala.¹⁴⁴

Zásada subsidiarity trestní represe nás svojí interpretační rovinou zavede k restriktivnímu výkladu znaků trestného činu, zohledníme tedy konkrétně společenskou škodlivost činu, kdy výkladem dosáhneme pravého smyslu skutkové podstaty. Když se vrátíme k bagatelním činům, o kterých bylo během pandemie COVID-19 rozhodováno, při užití restriktivního výkladu mohly soudy dospět i k závěru, že jejich nízká společenská škodlivost odůvodňuje nenaplnění kvalifikované skutkové podstaty, popřípadě dokonce i základní skutkové podstaty.¹⁴⁵

Další možnost, kterou mohly soudy využít je institut mimořádného snížení trestu odnětí svobody obsažený v § 58 TZ. Podstata mimořádného snížení trestu odnětí svobody tkví v tom, že soud může vzhledem k okolnostem případu usoudit, že použití trestní sazby odnětí svobody by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání. Následně může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby zákonem stanovené. Tento institut by se u bagatelních činů z období nouzového stavu nabízel, ale ani k jeho využití nedocházelo.

K žádnému z uvedených postupů se soudy nepřiklonily a soustředily se převážně jen na nastalou situaci, ke které automaticky přiřazovaly kvalifikovanou skutkovou podstatu. Věcnou souvislost tedy objevíme v soudních rozhodnutích před rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021 velmi ojediněle.

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21.

¹⁴⁵ Spáchání majetkového trestného činu za nouzového stavu nemusí nutně znamenat vyšší trest. *Rozumné právo* [online]. Praha [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://www.rozumne-pravo.cz/cz/stanoviska/spachani-majetkoveho-trestneho-cinu-za-nouzoveho-stavu-nemusi-nutne-znamenat-vyssi-trest/>.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo rozebrat kriminalitu v České republice ve vztahu k nouzovým stavům, přiblížit si pojem nouzový stav, jeho roli v trestním zákoníku a také využití v soudní praxi se zaměřením na problémy řešené v době pandemie onemocnění COVID-19.

Pojem nouzový stav jsme si představili v kapitole první, která zahrnovala i analýzu již vyhlášených nouzových stavů. Rozebrali jsme si důvody, za kterých se nouzový stav vyhláší a následně i ukázali v praxi, kdy a za jakých podmínek byl v České republice nouzový stav vyhlášen, konkrétně se jednalo o nouzové stavy vyhlášené při povodních v letech 2002, 2006 a 2013, poté nouzový stav, který byl následkem orkánu Kyrill v roce 2007 a přiblížily se i nouzové stavy, které u nás panovaly v letech 2020 a 2021 při pandemii onemocnění COVID-19.

Dále byl v diplomové práci vysvětlen pojem kriminalita, kde následně na podkladu policejních statistik byl popsán vývoj registrované kriminality v České republice v průběhu 10 let, tedy od roku 2011 do roku 2021. Registrovanou kriminalitu se zaměřením na její konkrétní odvětví, jak je dělena dle takticko-statistické klasifikace, jsme nejdříve rozebrali nezávisle na nouzových stavech, a následně v podkapitolách navazujících jsme se zaměřili na její vývoj ve chvílích živelních pohrom a následně v době pandemie COVID-19. V tomto ohledu jsem dospěla k názoru, že registrovaná kriminalita v dobách nouzových stavů převážně klesala, nedocházelo tedy žádným způsobem k radikalizaci společnosti ani při živelních pohromách ani při onemocnění COVID-19.

Kapitola třetí přiblížila roli nouzového stavu v trestním zákoníku, kde se nouzový stav promítá různými způsoby. V první řadě jsme si ukázali jeho výskyt již v základních skutkových podstatách třech trestných činů, které se v trestním zákoníku vyskytují. Více jsme se ale zaměřili na jeho použití jakožto obecně přitěžující okolnosti a zvláště přitěžující okolnosti. Nouzový stav se v trestním zákoníku předně objevuje mezi obecně přitěžujícími okolnostmi pod pojmem „krizová situace“ v § 42 písm. j) TZ. Tuto přitěžující okolnost ale můžeme využít jen pokud se již nouzový stav neobjevuje jako znak kvalifikované skutkové podstaty. Takový znak se objevuje v kvalifikované skutkové podstatě u celkem 9 trestných činů, není zde ale uveden doslovně, samotné vyhlášení nouzového stavu tedy nepřináší automatické použití dotčené kvalifikované skutkové podstaty trestného činu. Během pandemie onemocnění COVID-19 probíhal největší rozkol při posuzování trestného činu krádeže, neopomenul se tedy

i na podrobnější rozbor této skutkové podstaty a vývoje jejího výkladu v průběhu let v komentářové literatuře.

Ve světle soudních rozhodnutí se v kapitole čtvrté rozebrala aplikace nouzového stavu jakožto přitěžující okolnosti. V době pandemie onemocnění COVID-19 nastal rozdílný přístup v rozhodovací praxi soudů, rozdílně se totiž posuzovalo naplnění okolnosti podmiňující vyšší trestní sazby v podobě ohrožující události. První vlna se zaměřila na pouze místní a časovou souvislost činu s vyhlášeným nouzovým stavem. V rámci odůvodnění rozhodnutí při použití kvalifikované skutkové podstaty soudy odkazovaly převážně jen na skutečnost, že celá společnost, včetně bezpečnostních složek, se potýkala s nevídanou situací, během které došlo pachatelem k trestnému činu a ačkoli jeho čin by se udál i mimo nouzový stav pravděpodobně naprosto stejným způsobem, pachatel byl následně odsouzen vyšším trestem. Během roku 2020 dospělo jen málo soudců k rozdílnému úsudku, ale i takové rozdílné výroky se objevovaly. Dobrým příkladem takového rozhodnutí je rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 9 To 208/2020, který se zaměřil na věcnou souvislost trestného činu a individualizoval se zde trest.

Ke sjednocení rozhodovací praxe došlo rozsudkem velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021, na který navázal poté ještě náleží Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21, který závěry Nejvyššího soudu potvrdil. Nejvyšší soud zde sjednotil přístup k nouzovému stavu, uvedl důležitost věcné souvislosti trestného činu a zavrhl, že samotný nouzový stav je znakem příslušné kvalifikované skutkové podstaty.

Následně po uvedeném jsem se zabývala tím, co bude následovat, když fakticky vyšlo najevo, že soudy zhruba rok rozhodovaly chybným způsobem. Přemítala jsem nad možným řešením, co s již obviněnými, kteří nemohou podat žádný opravný prostředek. Takto skončená řízení mají před sebou možnost ve formě stížnosti pro porušení zákona, kterou už se povedlo některým dosáhnout kýženého výsledku, avšak problematické je, že její aplikace závisí čistě na ministrově spravedlnosti.

V návaznosti na zjištěné jsem se pokusila zamyslet, zda neměly soudy jinou možnost, ačkoli byly přesvědčeny, že došlo k naplnění kvalifikované skutkové podstaty. Zastávám názor, že soudy v tomto případě nevyužily zásadu subsidiarity trestní represe, popřípadě institut mimořádného snížení trestu odnětí svobody, kdy se mohly vyvarovat neadekvátně vysokým

trestům. Závěrem tedy lze konstatovat, že ačkoli pandemie onemocnění COVID-19 byla nevídaná pro všechny aspekty našeho života a ohrozila zdraví nás všech, převážně také otevřela mezery v trestním právu, které na takovou situaci nebyly připraveny. Zároveň také ale sjednotila soudní rozhodování a ukázala, jak by soudy měly svým činěním postupovat dále. Můžeme tedy očekávat, že pokud podobná situace přijde znovu, rozhodovací praxe již bude lépe připravena.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury a článků

DRÁPAL, Jakub, DUŠEK, Libor. Tresty za nouzového stavu: nedořešený problém. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 98-104.

GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

GRIVNA, Tomáš, ŠIMÁNOVÁ, Hana. Zákaz dvojího přičítání téže okolnosti u majetkových trestných činů. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 11-12, s. 221-225.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.

MALÝ, Jan. Kyberkriminalita v době krize se zaměřením na pachatele – právnické osoby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 47-50.

MAREŠOVÁ, Alena, Martin CEJP, Michal KARBAN, Milada MARTINKOVÁ, Jiří VLACH a Simona DIBLÍKOVÁ. *Analýza trendů kriminality v roce 2013*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, [2009]-. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-142-4.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-084-0.

REDAKCE. Koronavirus: Trestní právo hmotné. *Výběr literatury*, 2020, č. 2.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠÁMAL, Pavel. Přitěžující okolnosti v trestním právu. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠČERBA, F. a kolektiv: *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-807-8. 3331 s.

ŠČERBA, F. a kolektiv: *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.

ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187-193.

VÁLKOVÁ, Helena. Kriminalita. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

WILLIAMS, Paul a DICKINSON, Julie. *FEAR OF CRIME: READ ALL ABOUT IT? The Relationship between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime*. The British Journal of Criminology. Oxford University Press, Winter 1993(1), s. 33-56.

Katastrofální povodeň v České republice v srpnu 2002. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2005. ISBN 80-7212-350-5.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2020. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_Ceske_republice_v_roce_2020.pdf.

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2021. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2022 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/470_Analyza_trendu_kriminality_v_CR_v_roce_2021.pdf.

BENEŠOVÁ, Marie. K podnětům k podání stížnosti pro porušení zákona v souvislosti s uloženými tresty za vybrané trestné činy spáchané za nouzového stavu státu (pandemie COVID-19). *Justice.cz* [online]. 29.7.2021 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/documents/12681/715672/Obecné+stanovisko+SPZ+%28nouzový+stav%29.pdf/ddb830a0-1737-457e-8f07-26479a99de6c>.

Deset let po orkánu Kyrill: Lesy se vzpamatovávají, silnému větru by ale podlely znovu. *ČT24* [online]. 19. 1. 2017 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2017945-deset-let-po-orkanu-kyrill-lesy-se-vzpamatovavaji-silnemu-vetru-ale-podlehly-znovu>.

Dokumenty OSN k dopadům pandemie covid-19 na kriminalitu. *Ediční řada Prameny* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/466.pdf>.

KARASOVÁ, Jana. Drobné krádeže v nouzovém stavu. Stovky lidí dostaly nepřiměřený trest, nápravy se ale dočká jen hrstka. *IROZHLAS* [online]. 15.10.2021 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/drobne-kradeze-nouzovy-stav-neprimereny-trest-naprava_2110151203_btk.

Kriminalita v ČR a EU: 2011-2021. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023, 9.1.2023 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922.pdf/3ec52ba8-9a43-4a30-a9eb-f1a9955965b6?version=1.1>.

Nejvyšší soud obdržel kvůli nouzovému stavu rekordní počet stížností pro porušení zákona. *Justice* [online]. 10.1.2022 [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2022/01/nejvyssi-soud-obdrzel-kvuli-nouzovemu-stavu-rekordni-pocet-stiznosti-pro-poruseni-zakona/>.

Nový koronavirus (SARS-CoV-2) a onemocnění COVID-19. *ProLékaře.cz* [online]. [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/casopis-lekaru-ceskych/2020-2-6/novy-koronavirus-sars-cov-2-a-onemocneni-covid-19-122272>.

Osm let za rabování. Povodně jsou přítěžující okolnost. *Aktuálně.cz* [online]. 6. 6. 2013 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/osm-let-za-rabovani-povodne-jsou-pritezujici-okolnost/r-i:article:781849/>.

Policie České republiky – KŘP Plzeňského kraje: Povodně. *Policie ČR* [online]. 18.6.2013 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zpravodajstvi-plk-povodne.aspx>.

Povodeň 2002. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2002/>.

Povodeň 2006. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2006/>.

Povodeň 2013. *METEO AKTUALITY* [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.pocasimeteoaktuality.cz/hydrologie/hydrologicke-extremy/povodne/nejvetsi-povodne-v-cr/povoden-2013/>.

Povodně před patnácti lety vyždímaly z lidí jen to nejlepší. Vládla solidarita. *Deník.cz* [online]. 22.8.2017 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/povodne-pred-patnacti-lety-vyždimaly-z-lidi-jen-to-nejlepsi-vladla-solidarita-20170822.html.

Sdělení NSZ k otázkám trestní odpovědnosti během nouzového stavu. NEJVYŠŠÍ STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ: *Aktualita* [online]. 13. 3. 2020 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/sdeleni-nsz-k-otazkam-trestni-odpovednosti-behem-nouzoveho-stavu/>.

Spáchání majetkového trestného činu za nouzového stavu nemusí nutně znamenat vyšší trest. *Rozumné právo* [online]. Praha [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://www.rozumne-pravo.cz/cz/stanoviska/spachani-majetkoveho-trestneho-cinu-za-nouzoveho-stavu-nemusi-nutne-znamenat-vyssi-trest/>.

Statistické přehledy kriminality za rok 2011–2019. *Policie ČR* [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>.

ÚS k aplikaci § 205 odst. 4 písm. b) tr. zák. na krádeže za nouzového stavu. *Advokátní deník* [online]. [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/08/03/us-k-aplikaci-§-205-odst-4-pism-b-tr-zak-na-kradeze-za-nouzoveho-stavu/>.

Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR v roce 2013. *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/zprava-o-situaci-v-oblasti-vnitri-bezpecnosti-a-verejneho-poradku-na-uzemi-cr-v-roce-2013.aspx>.

3. Seznam použitých právních předpisů

Rozhodnutí č. 373/2002 Sb., předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Karlovarského kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 18.00 hodin dne 12. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002.

Rozhodnutí č. 374/2002 Sb., předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Ústeckého kraje z důvodu značného rozsahu ohrožení životů, zdraví a majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 07.00 hodin dne 13. srpna 2002 do 24 hodin dne 22. srpna 2002.

Rozhodnutí č. 383/2002 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Karlovarského kraje.

Rozhodnutí č. 385/2002 Sb., vlády České republiky o prodloužení nouzového stavu pro území hlavního města Prahy, Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a Ústeckého kraje.

Rozhodnutí č. 121/2006 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Středočeského kraje, Ústeckého kraje, Pardubického kraje, Jihomoravského kraje, Olomouckého kraje a Zlínského kraje z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlých povodní na dobu od 23.00 hodin dne 2. dubna 2006 do 24.00 hodin dne 10. dubna 2006.

Rozhodnutí č. 126/2006 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu.

Rozhodnutí č. 11/2007 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Karlovarského kraje, kraje Vysočina, kraje Libereckého, v rámci kraje Královéhradeckého pro okresy Trutnov, Náchod, Jičín, v rámci kraje Moravskoslezského pro okres Bruntál a v rámci kraje

Středočeského pro okresy Benešov, Příbram, Kutná Hora a Kolín z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy.

Rozhodnutí č. 140/2013 Sb., vlády České republiky o vyhlášení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Libereckého kraje, Královéhradeckého kraje, Ústeckého kraje a hlavního města Prahy z důvodu vzniklé krizové situace spočívající v ohrožení životů, zdraví a značného rozsahu ohrožení majetku v důsledku rozsáhlé živelní pohromy na dobu od 21.00 hodin dne 2. června 2013 do odvolání.

Rozhodnutí č. 148/2013 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Libereckého kraje.

Rozhodnutí č. 171/2013 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje a pro území hlavního města Prahy.

Rozhodnutí č. 172/2013 Sb., vlády České republiky o zrušení nouzového stavu pro území Ústeckého kraje, Středočeského kraje a Královéhradeckého kraje.

Usnesení č. 375/2002 Sb., vlády o schválení Rozhodnutí předsedy vlády o vyhlášení nouzového stavu.

Usnesení č. 69/2020 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu od 14.00 hodin dne 12. března 2020 na dobu 30 dnů.

Usnesení č. 70/2020 Sb., vlády o dočasném znovuzavedení ochrany vnitřních hranic České republiky.

Usnesení č. 71/2020 Sb., vlády o přijetí krizového opatření.

Usnesení č. 156/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 219/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 391/2020 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu od 00:00 hodin dne 5. října 2020 na dobu 30 dnů.

Usnesení č. 392/2020 Sb., vlády o přijetí krizového opatření.

Usnesení č. 439/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 471/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 521/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 593/2020 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 21/2021 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 59/2021 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky.

Usnesení č. 84/2021 Sb., o zrušení nouzového stavu.

Usnesení č. 96/2021 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu 30 dnů od 00:00 hodin dne 27. února 2021.

Usnesení č. 146/2021 Sb., vlády o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2.

Usnesení č. 434/2021 Sb., vlády o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu 30 dnů od 00:00 hodin dne 26. listopadu 2021.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2021, sp. zn. IV. ÚS 767/21.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 9 To 208/2020.

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 5. 3. 2021, sp. zn. 31 To 54/2021.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 15 Tdo 110/2021.

Rozsudkem Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 20 T 131/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2003, sp. zn. 5 Tdo 857/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 6 Tdo 697/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sp. zn. 4 Tdo 1255/2020.

Usnesení Nejvyššího soudu z 20. 1. 2021, č. j. 6 Tdo 1330/2020-304.

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová zpráva k návrhu ústavního zákona č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky.

Kriminalita v době nouzového stavu

Abstrakt

Předmětem diplomové práce je kriminalita v době nouzových stavů vyhlášených v průběhu 21. století. Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaký je vztah kriminality k nouzovým stavům, přiblížit nouzové stavy vyhlášené ve 21. století a ukázat jejich roli v trestním zákoníku spolu s využitím v soudní praxi.

Nouzové stavy, které byly vyhlášeny se dají rozdělit na dvě kategorie, a to nouzové stavy z důvodu živelních pohrom a nouzové stavy při pandemii onemocnění COVID-19. V diplomové práci jsou popsány nouzové stavy z let 2002, 2006 a 2013, které měly jako příčinu povodně, nouzový stav při orkánu Kyrill v roce 2007 a nouzové stavy, které byly vyhlášeny v letech 2020 a 2021 při pandemii onemocnění COVID-19.

Práce se zaměřuje i na kriminalitu mimo nouzové stavy a dochází zde k porovnání s kriminalitou během nouzových stavů. Na základě policejních statistik je rozebrán vývoj registrované kriminality v letech 2011 až 2021. Následně je pozornost zaměřena na registrovanou kriminalitu v dobách živelních pohrom a poté v době pandemie COVID-19.

V trestním zákoníku se nouzový stav nachází již ve třech základních skutkových podstatách trestných činů, dále se vyskytuje jako obecně přitěžující okolnost a zvlášť přitěžující okolnost. Jako zvlášť přitěžující okolnost je jakožto znak kvalifikované skutkové podstaty uveden u 9 trestných činů. Největší rozkol v soudní praxi byl při posuzování trestného činu krádeže, na který se diplomová práce zaměřuje.

Rozkol v soudní praxi zavinil rozdílný přístup k posuzování, zda se naplnila okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu v podobě ohrožující události. Některé soudy se spokojovaly jen s časovou a místní příslušností, některé považovaly za důležitou i věcnou příslušnost trestného činu. Ke sjednocení došlo až velkým senátem trestního kolegia Nejvyššího soudu. Diplomová práce popisuje přístupy soudů, jejich různé nahlížení na potřebu souvislosti a následné sjednocení judikatury.

Na závěr autor diplomové práce hodnotí, zda soudy mohly k celé situaci přistoupit jinak a případně své počínání změnit, nabízí se konkrétně využití subsidiarity trestní represe nebo mimořádné snížení trestu odnětí svobody, kdy se mohly vyvarovat neadekvátně vysokým trestům.

Klíčová slova

Nouzový stav, COVID-19, kriminalita, přitěžující okolnost

Crime in time of emergency

Abstract

The subject of this thesis is crime in times of states of emergency declared during the 21st century. The aim of the thesis was to identify the relationship between crime and states of emergency, to present the states of emergency declared in the 21st century and to show their role in the criminal code along with their use in judicial practice.

The states of emergency that have been declared can be divided into two categories, namely states of emergency due to natural disasters and states of emergency during the pandemic of the COVID-19 disease. The thesis describes the states of emergency in 2002, 2006 and 2013 that had floods as a cause, the state of emergency during Hurricane Kyrill in 2007 and the states of emergency that were declared in 2020 and 2021 during the pandemic of the COVID-19 disease.

The paper also focuses on crime outside of emergencies and there is a comparison with crime during emergencies. Based on police statistics, the evolution of registered crime between 2011 and 2021 is analysed. Subsequently, the focus is on registered crime during times of natural disasters and then during the COVID-19 pandemic.

In the Criminal Code, the state of emergency is already found in the three basic facts of criminal offences, and it also occurs as a generally aggravating circumstance and a particularly aggravating circumstance. As a particularly aggravating circumstance, it is mentioned as a feature of the qualified offence in 9 offences. The greatest split in judicial practice has been in the assessment of the crime of theft, which is the focus of the thesis.

The split in judicial practice was caused by a different approach to assessing whether the circumstance conditioning a higher criminal rate in the form of a threatening event had been fulfilled. Some courts were satisfied with only temporal and local jurisdiction, while others considered the substantive jurisdiction of the offence to be important. It was not until the Grand Chamber of the Criminal Division of the Supreme Court that unification occurred. The thesis describes the courts' approaches, their different views on the need for context and the subsequent unification of case law.

In conclusion, the author of the thesis assesses whether the courts could have approached the whole situation differently and possibly changed their actions, offering in particular the use of

subsidiarity of criminal repression or extraordinary reduction of imprisonment, where they could have avoided disproportionately high sentences.

Key words

State of emergency, COVID-19, crime, aggravating factor